Nemzetes Witezleö Nemeshj Pal
Uram atta Jen könyweczkee ajan-
dekon. Datum in Oppido Losoncz
dje 2 Septembr Anno 1660.

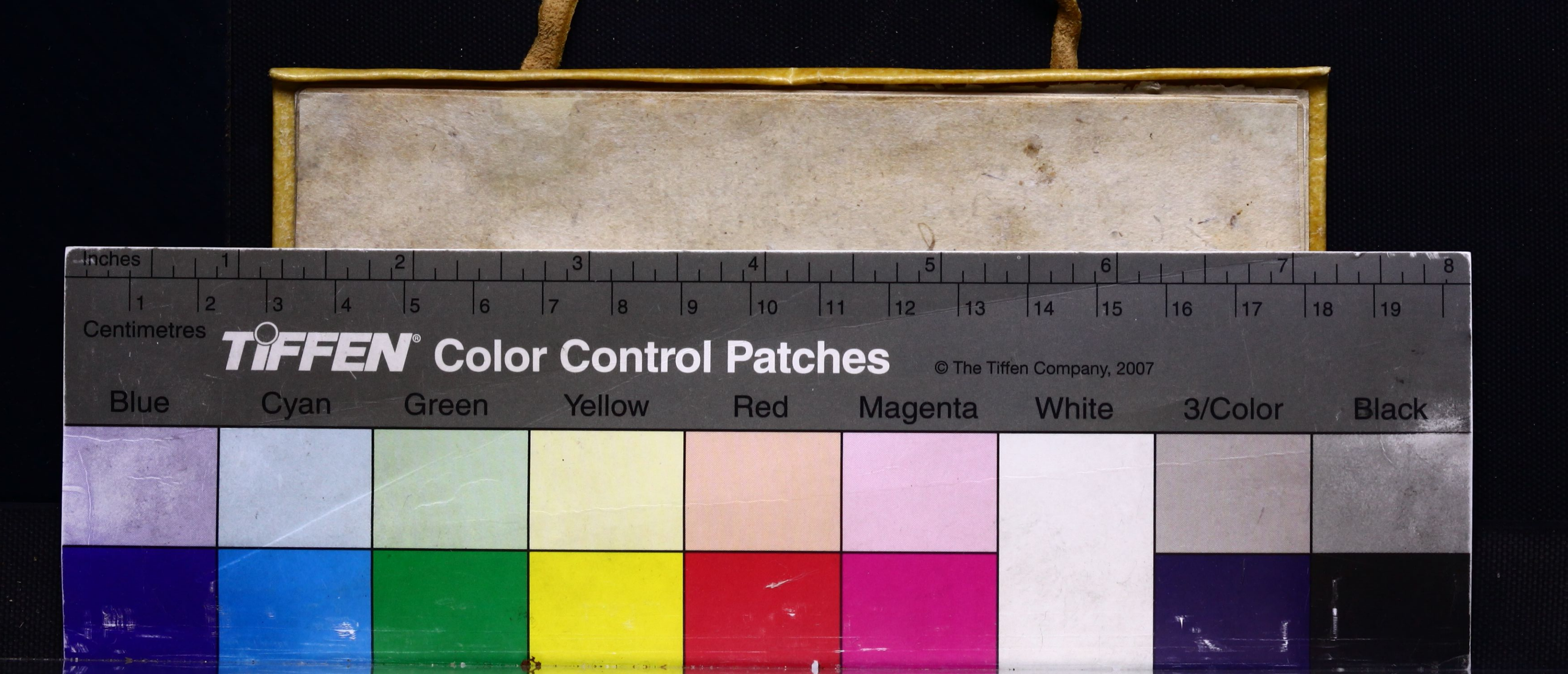
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
Centimetres
TIFFEN® Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Az Isten-ember Jésus Christusnak személye felől igazán értő Tanitoknak,

VALASZ-TE-TELEK;

Melyben az igaz és Keresztyéni tudomány világossan le-tétetik: és az Ellenkezőknek á felől valo itiletek, á Sz. Irásnak egyenes mértékére vonattatik.

Irattatott,

SZALOCZI MIHALY, Sajó-Szent-Péteri Szent Gyülekezet méltatlan Lelki-Pásztora által.

Actor. 18. v. 9.

Ne fély, hanem szolly, és ne halgass.

1. Pet. 3. v. 15.

Mindenkoron készek legyetek meg-felelni nagy alázatossággal és becsülettel azoknak, á kik számot akarnak venni, á ti bennetek való reménségrül.

Jósvay Mihály 15 X. vale

SAROS PATAKON,

Nyomtatta ROSNYAI JANOS MDC. LX.

A S. Pataki Ref. Oskola könyve.

M. 218.

Liber Scholæ Rest.
S. Patah.
ab Aō 1795.

Az Isten-ember Jésus Christusnak személye felől igazán értő Tanitoknak,

VALASZ-TE-TELEK;

Melyben az igaz és Keresztyéni tudomány világossan le-tétetik: és az Ellenkezőknek á felől valo itiletek, á Sz. Irásnak egyenes mértékére vonattatik.

Irattatott,

SZALOCZI MIHALY, Sajó-Szent-Péteri Szent Gyülekezet méltatlan Lelki-Pásztora által.

Actor. 18. v. 9.

Ne fély, hanem szolly, és ne halgass.

1. Pet. 3. v. 15.

Mindenkoron készek legyetek meg-felelni nagy alázatossággal és becsülettel azoknak, á kik számot akarnak venni, á ti bennetek való reménségrül.

Jósvay Mihály 15 X. vale

SAROS PATAKON,

Nyomtatta ROSNYAI JANOS MDC. LX.

A S. Pataki Ref. Oskola könyve.

Guilielmus Amesius, Lib. 4. Cap. 4.
Casus Consc. Quæst. 5.

Qui inter Lutheranos pertinaciter defendunt ubiquitatem humanæ naturæ Christi, non possunt ab hæresi excusari: quia illa sententia directè evertit humanam naturam Christi. Sed quia multi inter eos ab illa sententia sunt alieni, & alii ex contentione potius defendunt, quam ex animo credunt, idcirco vel stupiditatis & furoris, vel schismatis potius, quam hæreseos sunt accusandi.

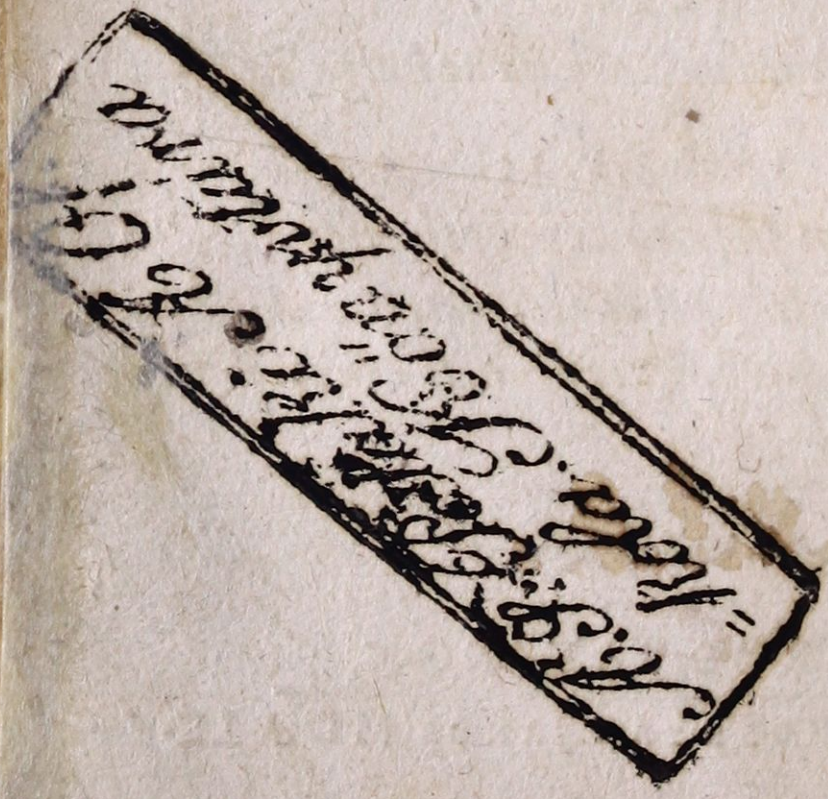

A' jo itiletû Olvaſonak az Idveſségnek fejétûl minden jokat; a' gonoſz itiletûnek jobb itiletet kivánok.

NOha kéſén meg-iſmérém Kegyes Olvaſo, hogy ſorſa és állapottya, ollyan vagyon e' mi időnknek, ki méltábban kivánhattya a' ſûrû ſiralmakat, és az igaz meg-téréſre valo intéſeket, mint az Iſteni dolgok felől valo vetélkedéſeket, és ellenkedéſeket; kiknek a' Kereſztyénſégben valo ſzaparodáſokat, nézzük naponként ſziveinket bággyaſztó könyveinknek ſzemeinkbûl valo kicsordulásával. Ezek jollehet igy legyenek, mindazonáltal ſzemei előtt kell viſelni annak azt-is, kit a' Király Chriſtus az ô házában rendelt

az Elől járásra, mit kivánnyon-attul az Apostol: hogy tudni-illik több tisztei között, amaz igaz beszédnek, mely az tanitásra valo, szorgalmatos meg-tartoja légyen, hogy intheſſe is az halgatokat az tiszta tudomány-
Tit. 1. 9. nak általa; és meg-győzheſſe az ellenkezőket. Honnan meg-tetszik, hogy a' Tanitonak táplálni kell az Isten beszédének amaz tiszta tejével a' Christus nyáját; és azokat kik ellenkező tudománt tanitanak hátra verni, és helytelen tétovázásokat fel-fedezni. Egyedül ezt forgatta az én gyengeségem-is, hogy ez kicsiny és éretlen irásocskát a' Kegyes Olvasonak szeme eleiben-bocsátom, nem hogy valakinek becsülletit (mint szoktak szollani) kopja hegyére tennem. Erre penig minémű alkalmatosság szolgáltatodot, rövideden-jelentem: Az el-mult hónak, kit

Mártiuſnak neveznek 13 napján, jővé kezemben iráſa (nem ſzületvén még annak-előtte énnékem az) Király Jakab Uramnak, ennek előtte az Oſgyáni; moſtan penig a' Roſno-bányai Magyar Eccleſiának Tanitójának, ki munkájában ſzokott trichotomiaja ſzerént, a' Chriſtus emberségének, Articul. 2. pag. 134.135.136.137.138.139. 140. mindenűt jelen létét, akarja probálni; és a' Calviniſtákat (mint ő illetlenűl ſzoll) balgatagsággal és elmétlenséggel vádollya, hogy ez iránt valo értelmében ő néki kezeket nem nyujtyák az engedelemre. Hog azért Király Uram az halgatáſt, és halogatáſt (noha ennek eléb kellet volna lenni) el-csűgedéſnek ne magyarázná, akartam az én vékony itiletem ſzerint fő okait, kikkel a' Chriſtus emberſégének mindenűt jelen létét,

probálni akarja, meg-viſgálni, a vagy csak tulajdon elõmenetelemért-is: és azokat az erõſségeket, kikkel mi az Szent Irás ſzerént kûlõmbet állatûk, helytelen tétovázáſi alol vindicalni, és fel-ſzabaditani.

Ne légyen azért bal itileted egygyûgyûségemen Kegyes Olvaſo, a' nagy dologban dicsiretet érdemel csak az akarat-is. En ezzel nem vadáſzok ſemmit, jól tudván azt, hogy el-mulik e' világ, és véle egyût az õ kivánſága-is; hanem igyekezem egyedûl csak az Király Chriſtus, kinek ſzolgája-is lõttem, dicsõſſégére, nem akarván en-is haſzontalan, és meg-ſzáratt tag lenni, az õ titkos teſtében, mely az Eccléſia; és máſoknak kik az Nagy Urnak nag'obb és bõvebb ajándékit võtték, fel-ſerkentetéſekre. Igy lévén, talám azonban, ez, Iſtennek és feleimnek

1 Joh. 2. v. 17.

rendel-

rendeltetet csekély és éretlen irásocska, ki jolletet annak czeljára nézve méltoságos, okot ád, az zálagos itiletűeknek az halgatásra; és a' jobb, s' el nem foglaltatot teczésűeknek, hanem a' dicsiretre (kit nyilván nem-is érdemel, s' nem-is arra valo) vagy csak a' mérges nyelvek, és gonosz szemek ellen valo mentségre és oltalmazásra. Légy egéssségben, és gerjezd-fel az Istennek ajándékát, mely te benned vagyon, kérlek az ő nevében. Irtam Sajo-Sz. Péteren Aprilisnek 7 napján, 1659-ben. 2. Tim. 1. 6.

Rendi ez Iráſnak.

NEm akarván magamat ez uttal mind azokban egyveléteni, kik méltán ide illenének; ſzándékom csak ez, hogy illyen dolgok körül fáradozzam, az mindenre elégséges Iſtennek ſegitsége által.

(1) *Micsoda légyen az Iſten Fiának meg-teſteſüléſe, avagy magára vétele az emberi terméſzetnek?*

(2) *Micsoda légyen a Személyi egygyeſség a Chriſtuſban?*

(3) *Micsoda dolgok követik a Személyi eggyeſséget?*

(4) *A Chriſtuſban valo két terméſzeteknek valoságos egygyesüléſekből, ſemmi képpen nem következet, állat ſzerént valo tulajdonságinak az Iſteni terméſzetnek, az emberi terméſzetben álvalmenéſek, és öntetéſek.*

(5) *Ezt penig azon derekas argumentumokkal, s' többekkel-is (kiket* KIRALY JAKAB *balgatag elméjü emberek okoskodáſinak mond) meg-erősſitem, és ki-fogáſira válaſzt adoc ſeliden.*

(6) *Fő*

(6) Fő okaira, kikkel külömbet állat, az Szent Irás szerint meg-felelek, segitő kezeket nyujtván gyakor helyen önnön magok-is a' Lutheranus Theologusok

ELSŐ RÉSZ.

Micsoda lég'en az Isten fiának megteſtesülése, avagy magára vétele azemberi terméſzetnek?

In nomine Redemptoris noſtri Θεανθρωπε, qui factus eſt nobis à Deo Sapientia.

A' meg-teſtesülés Istennek munkája, mellyel a' második Isteni ſzemely az Fiu, az ő Attyának, Es az Szent Léleknek bölcs tanácsa ſzerént, magát meg-alázván, igaz, egeſz, tökélletes, és ſzent teſtet, az Szűz Máriának méhébűl, az Sz. Léleknek munkája, és nagy ereje által vött magára, ugy hogy annak a' teſtnek, nincsen ſemmi tulajdon ſzemélyi létele, avagy magán léte, az ötet magára vévő, s' véle eggyesülő Isten Fia ſzemélyén kivűl, hanem valoságoſſan ő tűle, és ő benne, tápláltatik és viſeltetik: a' tökélletes két terméſzetek egy más között, egyben elegyitetetlen, meg-változás nélkűl, elſzakaſztatlanul, és el-válhatatlanul, egy-

gyesülvén; honnan lészen az Isten-ember Christusnak személye: e' végre, hogy a' Közben járásnak tisztiben egészen foglalhatná magát Istennél, és ő véle az embereket kiket el-választot meg-békéltetné, igasságot, szenséget, és örök életet adna, az Isten igasságának meg-mutatására, és irgalmasságának dicsiretire.

II. Az Istennek Fia, kinek tulajdon személyi léte volt öröktül fogva, *Prov. 8. 22. 23.* amaz IGE, ki kezdetben vala, és ki az Istennél vala, *Joh. 1. 1.* Ki volt minek előtte Abraham volna, *Joh. 8. 58.* az, ki az Atyával egy állatu, egy hatalmu, és egy örökké-valosáságu, lött test, bizonyosidőben; *Joh. 1. 14.*

III. Midőn mondatik hogy testé lött, nem valami tündéres, hanem igaz, és valóságos, husbúl, csontokbul, és vérbül álló test értetik, *Matth. 14. 26. Luc. 24. 39. Heb. 2. 14.*

IV. Fel-vötte peniglen, nem csak az igaz, és tulajdon menyiségü, avagy menyiséggel meghatároztatot testet, és igaz lelket; hanem az állat-szerént valo tulajdonságokat-is, kik szükség, és el válhatatlan képpen ő benne vadnak, *Luc. 24. 39. Joh. 20. 27. 1 Joh. 1. 2.*

V. Mind-

V. Mindazonaltal a' teſtnek nevezetin, nem értetik meg-veſzet teſt, mint vétetik gyakorta, midőn a' Leleknek ellenében tétetik, *Joh. 3. 6.* hanem közönſéges mocsoktul üres teſt, *Luc. 1. 35. Heb. 4. v. 15.* Mivel nem vala illendő, hogy a' bűnnel meg-undokittatot emberi terméſzetet, vőnné-fel az Iſtennek Fia, jollehet a' bűnős teſtnek haſonlatoſságában jőtt, *Rom. 8. 3.*

VI. A' Chriſtus fel-vőtte az erőtelenſégeket és indulatokat-is, de nem a' vétkeſeket és rendeletleneket, kik nem folynak a' terméſzetből, hanem a' bűnből, azokat vőtte-fel, tudni-illik a' vétek-nélkűl valokat. Honnan ſzolgai formát vőtt magára, *Phil. 2. 7.* gazdagbul ſzegény lőtt, *2. Cor. 8. 9.* haſonlatos mindeneſtől fogván az Atyafiakhoz, a' bűntől meg-válva, *Hebr. 2. 17. & 4. 15.* kiket mind ſzabad akarattya ſzerént vőtt fel.

VII. Vőtt penig fel az Fiu, nem embert, hanem emberséget; nem emberi ſzemélyt, hanem emberi terméſzetet. Ezért nevezi az Irás őtet Immanuelnek, mert ugyan az, a' ki mi velűnk vagyon, azaz, a' ki Iſten-ember-is, *Eſa. 7. v. 14.* Más képpen nem-is volna Iſten-ember

és egy személy, hanem két személyek, és két Christusok lennének.

MÁSODIK RESZ.

Micsoda légyen az Személyi egygyeſseg a' Chriſtusban?

A' Személyi eggyeſség az, mellyel az Isteni második személy, a' Fiu, a' magára vött emberi természetet az ő Isteni természetivel ugy egygyesitette, hogy azon eg' személyben Isten-ember légyen, *Joh. 1. 14.*

II. Ez a' Személyi eggyeſség penigien, nem egy iránt valo ki-terjedések, avagy éppen egyenlővé tételek a' Chriſtusban valo két természeteknek, mint némellyek *Mataologiaja* akarja; hanem azonoknak erős, és egy máſtul el-válhatatlan eggyeſségek az Isten Fiának tulajdon személyi létében; éppen maradván mind a' két természeteknek állattya, és tulajdonsági.

III. Innen vagyon hogy a' fel-vött test, még az eggyesülésben-is, avagy a' meg-mérsékelhetetlen Igében, az ő menyiségével meg-határozván lévén, marad. Azért, akár csak az égben légyen a'

test,

teſt, mint moſtan vagyon a' dicsőſségben; akár csak a' földön, mint volt régenten az ő alázatos állapottyában: a' meg-mérsékelhetetlen Ige az ő teſtétől, ſoha el nem ſzakaſztathatik még csak gondolattal-is, hanem egéſzen mindenütt a' fel-vőtt teſtel-is vagyon, és egéſzen marad mind őrőkké, azzal egygyesülvén, ámbár a' teſt csak bizonyos helyben légyen. Mert ha itt csak egy ſzem-pillantáſnyi meg-ſzaggattatás adatnék-is, ugy az IGE meg-mérsékelhetetlen nem volna. Ha peniglen ſoha ez ő meg-határozot, és egy helyben lévő teſtétül el nem valhatik, hanem mindenkor azzal eggyesülvén marad; ſoha ez a' ſzemélyi eggyeſség el nem bomol, hanem mindenütt és mindenkor a' Chriſtus Iſten és ember.

IV. Jollehet az Iſtenségben lévő máſodik ſzemélynek eggyetlen egy magán léte légyen; de mindazáltal annak a' magán lételnek módgya két féle: eggyik az Iſteni terméſzetben őrőktül fogván; máſik az emberi terméſzetben a' meg-teſteſülés után vagyon, *Rom. 9. 5. kik közzül valo a' Chriſtus teſt ſzerént, ki mindeneknec felette őrökké áldando Iſten.* Mely

utollo

utolsó magán lételnek modgya, tulajdonittatik az Isten Fiának, az emberi természettel való eggyesüléſre nézve.

V. Ez személyi eggyeſség, lőtt egyik természetnek a' másikkal való megelegyitéſe nélkül, mivel egéſzſzen és megelegyitetlen maradtanak, saját állatszerént való tulajdonságockal meg-külömböztetvén; nem hogy az IGE fel-akarván menni menyégben, a' fel-vőtt természetet le-tőtte volna.

Supra Theſ. 2. & 3.

VI. Vgy eggyeſitette azt végre magával, hogy ő egéſzſzen abban lakozzék, és iſmét azon kivül is legyen egéſzſzen, mint meg-mérſékelhetetlen és meg-határozhatatlan. Mivel nem-is lehet, hogy illendőképpen lakozhaſſon a' meg-határozhatatlan a' meg-határozotban, akár mint nyughatatlankodgyanak az ellenkezők.

VII. Innen lőtt az, hogy az Iſtennek Fia, nyilván embernek Fia kezdet lenni, éppen a' mi volt meg-maradván, és semmi ſem a' ſzemélynek, ſem az Iſteni természetnek a' menyiben magában gondoltatik, nem adatván, hogy azt tőkélleteſſé tenné; kezdet azért lenni a' mi nem volt, mivel az emberi természetben nagy

változás lőtt fel-emeltetvén ekképpen az igen nagy tőkélleteſségre: az embernek Fia, Iſten Fia lőtt; tudni illik a' ki természet ſzerént Iſten Fia volt, az, embernek Fia lőtt az eggyeſségnek kegyelme ſzerént. Innen neveztetik Mária Vrunk Annyának, *Luc. 1. v. 35.* a' Régiektűl Dei paranak.

VIII. Ez a' Személyi eggyeſség, lőtt;

(1) Egyben elegyitetlenűl, az az, meg maradván mindenik természetnek ſaját tulajdonsági, *Act. 1. 30. Rom. 1. v. 3. 4.*

(2) Meg-változatlanul, az az, az Iſteni ſzemélynek meg-változáſa nélkűl.

(3) El-ſzakaſztatlanul, az az, a' két természetnek egy máſtul valo el-ſzakaſztatáſok nélkűl, jollehet azonokat igen meg-kel kűlőmbőztetni, mivel nincsenek két ſzemélyek, és két Chriſtuſok, hanem egy ſzemély, egy Chriſtus.

(4) El-válhatatlanul, az az mind őrőkké meg-marad ez az eggyeség; ugy hogy jollehet a' Chriſtus halálában a' Lélek elvált a' teſtűl, mind azáltal az Iſteni természettel, mind a' teſtnek, s mind a' lélek-nek eggyeſége meg-maratt, ugy hogy az ő ſzemélye ſemmiképpen meg nem oſz-

latot,

latot. Mert a' természeti eggyességnek meg-oszlatását, nem követte a személyi eggyességnek, ugy-mint az Isténi és emberi természeteknek meg-oszlatása.

HARMADIK RÉSZ.

Micsoda dolgok kövétik a' Személyi eggyességet?

AZ Személyi eggyességet sok dolgok követik:

(1) A' tulajdonságoknak közlése.

(2) A' kegyelemnek tellyes és bőséges ajándéki, kikkel a' fel-vött természet meg-ékesitetet.

(3) Mind két természeteknek eggyütt valo munkálkodások.

(4) A' tiszteség és az imádás, mely a' személy szerént valo eggyességből következik.

II. (1) A' tulajdonságoknak közlése az, mikor valamelyik természetnek tulajdonsága, a' Christus személyének (akár mint nevezteségek az) tulajdonittatik, avagy egyenessen, mint *Joh.* 1. 1. *Luc.* 18. 32; vagy kerülöen, de mindazáltal igazán, *Act.* 20. 28.

[Igy tanittya ezt Philippus Melanthon,

hon, in L. Commun. Edition. Viteberg. Anno 1536 De Trib. Perſon. *Communicatio idiomatum eſt figura ſermonis, qua proprietas alteri naturæ conveniens, tribuitur toti perſonæ, in concreto, ut: Deus eſt homo, Chriſtus eſt mortuus.*]

III. Ez tulajdonságoknak közlésébül vagyon, hogy az, a' mi, az egy természetnek tulajdonsága volna, az egész személynek tulajdonittatik, mint mikor mondatik a' Chriſtus meg-halni, mely tulajdona volt az emberi természetnek: és kezdetben mondatik hogy volt, s' örökké, mely tulajdona az Iſteni természetnek: avagy egygyik természetnek az személyre nézve, mint midön az Iſten mondatik hogy fel-vitetet a' dicsöſségben, *1. Tim.* 3. 16. mely nem az iſteni, hanem az emberi természethez illik tulajdon-képpen. Es a' mellyek az egész személynek tulajdoni, külön valamellyik természetnek tulajdonittanak, mint midön az ember Chriſtus Jeſus mondatik az Iſten és ember között Közben-járonak, *1. Tim.* 2. 5. Mely nem illik a' Chriſtushoz a' menyiben ember csak, hanem a' menyiben Iſten és ember.

IV. Ez a' közlés, avagy szó szerint való, a-

ló; avagy valoságos: Szó szerént valo a' szolásnak modgyára nézve. Valoságos penig fundamentomára, tudni-illik a' személy szerént valo eggyeségre nézve.

V. A' tulajdonságoknak közlésében, penig, szemessen meg kel külömböztetni azt, a' mi *Concretum*, attul, a' mi *Abstractum*nak mondatik. Mert amazok a' személyt; ezek valamellyik természetet illetik. Igazán mondom: az ember Isten, és az Isten ember, de nem jól: az Istenség emberség, avagy az emberség Istenség.

VI. Valoságossan nagy, és méltoságos ajándékok öntettenek-ki az emberi természetben, kiket mindazáltal a' teremtet természet bé-vehetet: az elmében, bölcseség, az akaratban igasság, az egész természetben szentség, hatalom, méltoság minden teremtet állatokon. Honnan mondatik-meg kenetetnek minden ő társai felet, *Psal.* 45. 8. Az ő tellyeségébül vöttünk kegyelmet kegyelemért, *Joh.* 1. 16. Az Isten nem mértékkel adgya néki az ő lelkét, *Joh.* 3. 34.

VII. Ez illyen ajándékok peniglen, ugy-mint a' bölcseség és tudomány, kik a' Christus emberi természetiben öntettek,

tek, ſokkal nagyob *graduſunk* és bőſegeſſebbek, mint ſem egyéb teremtet állatoknak adattathatnának. Mely ajándékok jollehet méltoságoſsak, de mindazáltal meg-határozottak.

VIII. (3) A' Személyi eggyeſséget követő harmadik dolog, mind a' két természetnek egygyűt valo munkálkodáſa, mely ollyan munkája a' Közben-járó Chriſtuſnak, a' mi idveſségünk körül, kihez a' Chriſtuſnak mind két terméſzetinek járulni kell; honnan a' közben-járónak ſzemélye, a' mi idveſségünkre nézendő munkáit a' közben-járáſnak, mind két terméſzete ſzerint végben viſzi, azt cselekedvén a' terméſzeteknek tulajdonſágok ſzerént.

IX. Neveztetnek ezek a munkák Iſtenférfiui munkáknak, avagy cselekedeteknek, mert ſzármaznak a' Chriſtus-ember ſzemélyétűl, ki, ez illyen munkáknak gyakorlásában, mind két, ugy-mint iſteni és emberi terméſzetit ki-mutattya.

X. Ez illyen munkákban négyet kell meg-gondolni;

(1) A' cselekedő ſzemélyt, avagy önnön magát a' Közben-járo Chriſtuſt.

(2) Azt a' kezdetet, mely által léſzen

a' munka, tudni-illik a' Chriſtuſnak két természetit.

(3) A' cselekedetet, mely a' kettős cselekedet, a' két természetek szerént, ugy-mint Isteni és emberi.

(4) A' külső munkát, melyben azoknak a' cselekedeteknek közösségek vagyon.

XI. Innen lészen immár, hogy a' Chriſtuſnak minden cselekedeti és szenvedesi, tulajdon képpen vitetnek az ő személyére, mint azoknak bizonyos czéljára: jollehet, némellyek egy s némellyek a' másik természetre vitetnek tulajdon képpen, mint azonoknak kezdetire és sajátokaira.

XII. (4) A' tiszteſség tétel, és imádás mely a' személyi eggyeſségből következik a' negyedik dolog. Midőn a' Chriſtuſt imádgyuk, el-hiszszük hogy nyilván vadnak ő nála a' mi szükségeink; imádgyuk penig nem emberi természetit a' Chriſtuſnak, nem lévén az imádható magában, és egész czéllya az isteni imádásnak, mivel a' Chriſtuſnak emberi természete még az eggyeſségben-is teremtett állat, ki illendő czéllya az isteni tiszteletnek nem lehet, honnan ő maga-is a' mi

meg-

meg-Tartónk a' menyiben ember volt, az ő Attyát tiſztelte és imádta. Imádgyuk annak-okáért az Iſten ember Közbenjáro Chriſtus Jéſuſnak ſzemélyét, nem ſzaggatván meg a' ſzemélyt *Neſtoriuſſal*; ſem a' terméſzeteket egyben nem egyvelitvén *Eutycheſsel*, mivel a' megteſtesülés után, az imádáſnak czéllya, nem külön külön eggyik vagy máſik terméſzet, hanem a' ſzemély, és igy midőn az imádás az egy czélra igazgattatik, csak ugyan egy, mivel hogy imádtatik a' teſtben meg jelent Iſten, *1. Tim. 3. 16.*

XIII Bátorságos azért állatni, hogy egy imádáſſal imádtatik az Iſten-ember Chriſtus Jeſus, mely imádáſnak oka, és fundamentuma az iſteni terméſzet. Innen mondgya *Polanus, Syntag. lib 6. cap. 16. A' teſt, mely tulajdon terméſzete ſzerént nem imádható, imádtatik a' megteſtesült Iſtenben, nem ő magáért, hanem hogy ezt fel-vötte. Igy Junius, Defenſ. 3. Tom. 2. pag. 179.*

NEGYEDIK RÉSZ.

A' Chriſtusban lévő két terméſzeteknek valoságos egyeſségekből,

semmi-képpen nem kövétkezet, állat szerént valo tulajdonságinak az isteni természetnek, az emberi természetben által menések és öntetések.

AZ Sz. Irás szerént állattya *Damascenus, lib. 3. cap. 4.* hogy midőn a' Christusnak Istensége felől szóllunk, nem határozzuk arra az emberi természetnek tulajdonságit; sem a' midőn a' testről tanitunk, avagy azŏ emberségéről, annak sem adgyuk azt, a' mi az isteni természetnek tulajdona.

II. A' kik kŭlŏmbet állatnak, tulajdon *principium*okra illendŏ képpen nem figyelmeznek, kik meg-vallyák;

(1) Valamint a' Christusban a' két természetek egyben serkeztettenek, és egy mástul meg-is kŭlŏmbŏztetnek; igy azoknak tulajdonsagit-is meg kell kŭlŏmbŏztetni, nem el-egyveliteni és zavarni.

(2) Az Istennek állat-szerént valo tulajdonsági, valoságossan az Istennek állattya és természete, nem-is lehet azokat egy mástul el-szaggatni.

(3) Semmi teremtet állat, nem tétethetik egyenlŏvé Istennel. (4) A'

(4) A' Chriſtuſnak emberi terméſzete nem lőtt meghatározhatatlan, és mérſékelhetetlen, ſem az ő teſte teſt-nélkűl valo.

(5) Azon egy terméſzet nem vehet bé magában egymáſſal ellenkező minéműségeket: hogy egyſzer s' mind légyen meg határozot, és meg határozhatatlan.

III. A' Chriſtus emberi terméſzetivel, a' ſzemélyi eggyeſség által, nem közöltettek az Iſteni tulajdonságok, hogy tudni illik azokat birja az emberi terméſzet.

IV. Vadnak mind két terméſzetnek tulajdonsági, kikkel egymáſtúl meg kűlömböztetnek. Az Iſteni terméſzet tulajdonsága az örökké-valoság, meg-határozhatatlanság, mindenhatoság, mindenűtjelen létel. Az emberi terméſzetnek tulajdonsági, avagy tűle el válhatók, avagy el-válhatatlanok. El-válhatók azok, s' el-is váltanak immár, kik nevezetnek erőtelenségeknek, kiket Chriſtus le-tőtt fel támadvan az halálbol; minémőek: Szenyvedés, halandoság, éhség, ſzomjuság, fáradság. El-válhatatlanok azok, kik ſoha az emberi terméſzettűl el nem ſzakaſztathatnak, minémők: nagy-

ság, meg-határozás, láthatoság, tapaſztalhatoság, helyben valo lételek.

V. Le-tŏtt értelmŭnket, kit fellyebbis jelentettem, *cap. 2. Theſ. 5.* illyen erŏſségekkel állattyuk;

(1) Mert a' Sz Irás, midŏn a' Chriſtuſrul ſzól, az Iſteni tulajdonságokat, kik tulajdon képpen azok, ſoha a' Chriſtus emberi terméſzetinek nem tulajdonittya, annyival inkább az emberi tulajdonságokat az iſteni terméſzetnek, hanem mindenkoron a' ſzemélynek.

(2) A' kivel kŏzŏltetnek az Iſteni tulajdonságok, Iſten az, de a' Chriſtus emberi terméſzete nem Iſten. Azért a' Chriſtus emberi terméſzetivel nem kŏzŏltettek az Iſteni tulajdonságok. Ennek oka ez. Mert az Iſteni tulajdonságok, ſemmit ſem kŭlŏnŏznek az Iſtentŏl, s' az ŏ terméſzetitŏl. Hogy ha peniglen kŏzŏlhetŏk valakivel az Iſteni tulajdonságok, ki mindazáltal azért a' kŏzlésért nem léſzen Iſten; ez jŏ ki belŏle, hogy a' Chriſtus igaz Iſtenségét az Iſteni tulandonságokbúl, az Eretnekek ellen meg nem oltalmazhattyuk erŏſſen, magunk ellen fegyvert adván kezekben.

(3) Ha a' Személyi eggyeſség állana

az állas

az álla: szerént valo Isteni tulajdonságoknak közlésében, meg-kellet volna igy mind a' három személynek testesülni. Ez penig képtelen. Azért amaz-is az. Oka az következésnek: Mert az állat szerént valo tulajdonságok, mind a' három személyekkel közönségesek.

(4) Ha valóságossan nem eggyesülhet az Isteni természet az emberi természettel, hanem ha az Isteni természetnek tulajdonsági, valóságossan közöltetnek az emberi természettel, ez következik; hogy az Isteni természettel valóságossan nem eggyesülhete az emberi természet, hanem ha az emberi természetnek tulajdonsági, valóságossan közöltetnék vele. Ezek penig mind helytelen dolgok. Es ekképpen az Isteni természet, volna meghatároztatott, latható, tapasztalható, halandó, &c. Mely képtelen, sőt nemis üres a' káromkodastul.

(5) Mert a' Szent Irás nyilván állattya, hogy a' meg-testesülés után a' Christusban, mind két természeteknek tulajdonsági éppen meg-maradtanak, igy hát nem öntettek az Isteni tulajdonságok az emberi természetben, mivel hogy egyik a' másikot el-törlené. Az Ellenkezők

nők azt vallyák, hogy a' Christus mindentúdó emberi természetire nézve-is; de az Irás azt tanittya, hogy ő az itiletnek napját nem tudgya, *Marci* 13. 32. Nevekedet a' bölcseségben, *Luc.* 2. 52. Igy az Isten romolhatatlan, változhatatlan, *Rom.* 1. 23. *Jac.* 1. 17. 1. *Tim.* 6. 16. De a' Christus emberi természete az ő feltámadása előtt, szenvedhető volt, és halando; ki jő azért innen szükség képpen, hogy az Isteni tulajdonságok nem öntetnek az emberi természetben.

VI. Igy meg-értők az Isteni tulajdonságoknak az emberi természetben valo öntetéseknek lehetetlenségét, közönségessen; lássuk kiváltképpen és nevezet szerént, a' *mindenűt jelen lételt*, ha a' személyi eggyesség által, közöltetetté az emberi természettel, s' legyené annak, avagy egyébnek gyümölcse?

VII. Hogy az ugy ne légyen a' Szent Irás szerint meg-mutattyuk.

(1) Az egész Evangeliumi hístoria bizonyittya, hogy Christus mind előtte, s' mind utánna fel-támadásának e' földön test szerént valoságossan és tulajdon képpen egy helyből más helyben ment, és nem-isvolt egyszer s' mind, két, s' több

helye-

helyeken, annál inkább mindenütt, *Joh. 11. 15. Matth. 26. 11. Matth. 28. 6.*

Ezek a' láthato jelen lételrűl mondatnak, nem a' láthatatlanrul. Ki-fogás.

R. Ez nem helyes.

(1) Mert a' Chriſtus teſte nem láthatatlan. Láſsatok, és tapogaſsatok meg engemet, azt mondgya az Idvezitő Chriſtus, *Luc. 24. 39.*

(2) Jollehet lenne valaholot láthatatlan képpen, még-is nem mondattathatnéc egy általlyában hogy ott nem volna, avagy el-hatta volna e' világot: mint a' Lélek láthatatlan képpen vagyon az élő teſtben, de azért ugyan nem mondhatni, hogy a' Lélec ott nem volna; igy az Iſten is láthatatlan e' világon; de ugyan nem mondhatni hogy jelen nem volna.

(3) A' mindenűt jelen létel, Iſtennek ollyan tulajdonsága, mellyel magát minden teremtet állatoktul meg-kűlőmbőzteti; és kiből minden igaz valláſu Régi Paterek, a' Fiu, és Szent Lélek Iſtennec igaz Iſtenségét mutogattác és bizonyitották az Eretnekek ellen. Azért nem kőza' Chriſtuſnac emberi terméſzetivel. Láſd, *Jer. 23. 24. Pſal. 139. 7.*

(4) Mert

(4) Mert ugy a' hitnec ágai egggyűl eggyig fel-forgattatnánac. Mert ugy sem nem fogontathatot volna a' Szűznek méhében; sem egy helybűl más helyben nem mehetet volna, valoságossan; hanem el-tűnt volna, sem lelke testétűl el nem válhatot, s' a' Paradicsomban nem lehetet volna lelke, teste a' Koporsoban maradván; sem valoságossan a' mennyégben nem mehetet volna; sem el nem jőhetne ítilni elevenecket és holtakat. Ide való *Feurbornius Lutheranus Theologus*nak mondása, *Sciagraph. argt. 14. pag. 272. Thes. 142.* ki a' Hasslai *Theologus*ockal egygyűt igy tanit a' *Svevus*oc ellen:

Meg fejthetetlen és el-kerűlhetetlen képtelenségec kővetic a' Christus alázatos állapattyában lévő mindenűt jelen-lételt.

(1) *Hogy a' Mária méhében viselteted Christus, még az ő méhén kivűl-is volt minden teremtet állatoknál, ha nem hely szerént, vagy csak hely nélkűl.*

(2) *Hogy a' Christus az ő csecsemői állapattyában, jelen volt Romában, Athenásban, és jól hallot minden titkot, és hadi tanácskozásokat.*

(3) Hogy

(3) *Hogy a' Christus valoságossan meg nem holt, és el nem temettetett.*

Ezek a' *Feurbornius* szavai.

ŐTŐDIK RESZ.

SZokott arithmologiája szerint, hárrom derekas argumentumockal segit it meg KIRALY JAKAB *Uram, kikkel azt mutattyuk-meg, hogy Christus embersége szerént mindenűt jelen nincsen.* Az rendben negyedic.

(4) Mert a' Christus igaz emberi testet vőtt-fel, azért testével mindenűt jelen nincsen, és emberi természete szerént.

Itt meg-felel KIRALY JAKAB, s' nagy fennyen azokat, kik véle egygyet nem értenec, mondgya balgatag elméjű embereknec, *scilicet*, mivel egyebec nem oly szemessec mint ő, nem engedheti azért meg a' következést, mivel ő kűlőmbséget túd tenni, a' puszta ember kőzőtt, és az ember Christus kőzőtt. *Igy lévén azért, meg-engedi, hogy a' puszta és merő ember, egyszer s' mind sok helyeken jelen nem lehet, de az ember Christus lehet.* Ki-fogás.

2. Mint hogy az, itt ez iránt való lehetségrűl ide alább bővebben szollok, az vélem JAKAB Vram, hogy nem kételkedtek a' Christusnak igaz embersége felől, jollehet annyira mentenec némelyek, hogy Christust embersége szerént is Istennec mondgyác lenni. Illyen *Thummius, in Tapeino.* ki felette igen fenyegetőzic azok ellen kik kűlőmbet tanitanac.

A' *Gieſſenſ. Theologica Facultas* igy adgya-ki értelmét, *pag. 111. part. poſt. El kel hinni tellyes bizodalommal, hogy az az emberi termeſzet, mely a' ſzemélyi eggyeſség által, minden bizonnyal Iſten, és annak mondatik, valoságoſſan teſtesült az Iſteni terméſzettel: Immár penig a' Chriſtuſnac emberi terméſzete igaz Iſten, és igazán annak mondatik, &c.* Ellenben *Jenenſis Theologus D. Himmel, Victor. Calvin. Diſp. 9. th. 15.* azt mondgya: *En nem mondom, hogy a' Chriſtus emberi terméſzete Iſten, avagy Iſtenség, hanem véle eggyesült.*

Nem-is irtozhatnac a' Lutheranusoc ettűl az Ertelemtűl. Mert ha a' Chriſtusnak emberi terméſzetit mindenhatonac, és mindenűtjelen valonac merik vallani,

miért

miért ne mernéc Istennek-is mondani. Avagy nem Istené a' ki mindenható, és mindenüt jelen lévő? Micsoda egyéb az Istennec mindenhatosága, mindenüt jelen létele, hanem azon Istenség, és aző meg-határozhatatlan állattya? Ki nem irtozna attúl, ha ki a' Christusnac emberi terméſzetit, kit az Irás hozzánc mindenekben haſonlatosnac mond, a' bűntől meg-válva, hallaná prædikáltatni az Evangeliumban Istennec lenni, azaz, ő röcké-valo Léleknek, meg-fontolhatatlannac, &c. menynek és földnec teremtőjénec?

Hiſzszük és vallyuk azért, hogy a' Közben-járo Christus Jesus igaz és valoságos ember az *Anabaptiſtak*, *Valentinianuſok*, *Apollinariſtak*, és *Marcionitak* ellen, kik ollyan Közben-járot gondoltanak-ki, kinek réſze az emberi terméſzetben ne légyen, és azt vallyác, hogy a' Szűz Máriánac teſtébűl és vérébűl teſtet nem vőtt hanem avagy a' levegő égbűl, avagy valami egyéb tudhatatlá *materia*bul formáltatott, és a' Mária méhén, mint egy csatornán ment volna által. Nem igy tanit a' Szent Irás, *Hebr. 2. 17.* A' közben-járonac mindeneſtűl fogván haſonlatoſ-

nak

nak kellet lenni az atyafiakhoz, a' bűntől meg válva. Ezt tanittya a' Palatino-Hungarica Catecheſis quæſt. 16. Ezt hitte és vallotta is a' Régi Eccleſia, kinek értelmét igy fejezi-ki *Cyrillus Hieroſolymitanus, in Catech. pag. 26. Hidgyed hogy az Iſtennec egyetlen egy Fia, a' mi bűneinkért az egekből a' földre alá ſzállot, fel-vévén azon indulatoc alá vettetet emberséget, minémő a' miénk (de a' bűntől meg-válva) ſzületet az Szűztől, és Szent Lélektűl, nem-is lőtt vélekedés és tűndérség ſzerint ember, hanem valoságoſſan. Mert ha az emberi terméſzetnec fel-vétele, vélekedés és tűndérség ſzerint lőtt, ollyan az idveſség-is.* Igy *Fulgentius ad Thraſimundum: Ha a' Chriſtus teſte valoságos teſt, nyilván bizonyos helyben kel annak lenni.*

Ha azért a' Chriſtus igaz ember volt, *Hebr. 2. 14* és aſzſzonyi-állatnac magva, *Gen. 3 15.* a' mint igaz-is; nyilván meg-is tartotta az emberi terméſzet ſajátt tulajdonságit, jollehet a' Személyi egygyeſség ſzerint Iſten-ember légyen; ſőt nem csak az ő alazatos, de még az ő megdicsőitetet állapattyában-is. Mert noha

a' Chri-

a' Christus halhatatlanságot és dicsőſségét adot az ő teſtének, de annak terméſzetit el-nem tőrlötte, honnan a' meg-diesőitetet teſtnek-is, ollyan tulajdonsága a' meg-határozás, lathatoság, mint az alázatoſnac.

Nem halgathatom-el, hogy ide ne irnám Jacobus Martinus *VVittembergai Lutheranus Philoſophus* és *Theologus*-nak, imez *regulá*ját: Inſtit. Log. l. 1. cap. 4. pag. 65. 66.

Subjectum ſinè contradictione non poteſt concipi, ſub proprii negatione.

Illyen okát adgya:

Nam ſi negatur proprium, & concipitur Subjectum, tum ſub conceptu ſubjecti, ponitur Subjectum, ſub negatione verò ſeu remotione proprii, Subjectum tollitur: nam remoto effecto proprio & immediato tollitur etiam ipſa cauſa, ipſa eſſentia interna, à qua proprium fluit.

Ezt penig nem magátul gondolta volt e' tudós ember, hanem vőtte az előbbiektől, és hagyta a' következendőknec. Innen mondgya *Theodoretus* is: *Proprietatum deletio, naturæ negatio eſt.* Nem kűlőmben a' Régi értelmű. *Paterec* az *Eutychianuſ*oc ellen erőſſen állatván a' Christus igaz emberségét, illyen *ſynodi-*

cum principium mal éltenec: *Sublatâ eſſentiali proprietate, etiam ipſam naturam tolli eſt neceſſe.* Igy lévén azért a' KIRALY JAKAB okos *ſuppoſitio*ja ſzerént, illyen agyaskodás koholodik-ki innen ;

Obj. *Mindenütt jelen vagyon az, a' ki nem puſzta ember; de a' Chriſtus nem puſzta ember. Azért, &c.*

R. *Scholai* formán nagy könnyen el-vethetném magárul ezt az *paralogiſmuſt*, de azt máſoknac engedem. Ki nem láttya ennek a' *propoſitio*nak helytelenségét ? A' Chriſtus a' Személyi egygyeſség által lött nem puſzta ember, a' peniglen a' Szűz méhében valo fogontatáſnak ſzempillantásában lött, követte-é tehát a' nem puſzta embert a' mindenütt jelen létel ? Akkor ſem volt a' Chriſtus puſzta ember mikor ſzületet, a' jáſzolban fekütt, a' bölcsektől tiſzteltetet, de ugyan nem volt mindenütt jelen embersége ſzerént; akkor ſem midőn azt mondotta : A' ſzegények mindenkoron ti veletek léſznec, de én nem léſzec, *Matth. 26. 11.* Akkor ſem volt puſzta ember, midőn az ő meg-dicsőitetet állapattyában, fel-támadván az halálbul, azt mondák az Angyaloc az Aſzſzonyi

szonyi állatoknac: Fel-támatt, nincsen it, *Matth. 28. 6.*

Ez illyen fortélyos agyaskodás származik mind abbul, hogy nem tudnak az emberec, avagy az el-foglalt itilettűl viseltetvén, nem akarnak kűlőmbséget tenni, a' Christus személyeꝛ felől valo tudományban, ez szók kőzőtt: *Concretum & Abstractum.* Világossan tanittya ezt amaz ő dicséretes életében a' szin mutatás nélkűl valo békeséget szerető *Philep Melanthon*, ki igy szol: *Szűkséges hogy a' hivek a' békeségért az Ecclesiával szollyanak, mert az Ecclesia némely ßolásnac formáit, javallotta, némelyeket nem. Távoztassuk-el azért a' tétovázást. Ez a' propositio nem igaz: Az Isteni természet emberi; de igaz ez: Az Isten ember, az IGE ember, a' Christus ember, a' Christus Isten, az Istenꝛ szűletet a' Szűztől, szenvedet; mert ez az személy, melyben az Isteni és emberi terméßet vagyon személyi eggyeség ßerént, szűletik, fel-feszitetik.*

Légyen tudtunkra azért, hogy a' *concretum*ok a' Christus személyéről valo tudományban, két természetbűl álló személyt jelentenec: Minéműek: Istenꝛ,

ember, Isten Fia, embernec fia, Dávidnak és Abrahámnak magva, Christus, Jesus. Az *Abstractum*ok tisztán csak egy természetet jelentenec, minémőek: Istenség, Isteni természet, emberség, emberi természet, &c. A' *Concretum*ok az *Abstractum*okkal, valamiképpen a' személyt a' természeteckel, nem szabados elegyveliteni, a' mint ennek haszna ki tetszik ide alább világossan az Ellen-vetésekben, mint p. o. Igazán mondom, és az Iráſſal: Az Isten szenvedet, és meg-holt. Mert it, ez a' szó, *Isten*, *Concretum*, mely Isteni és emberi természetbűl álló személyt jelent, és csak az egy, ugy-mint az Isteni természettűl neveztetic. Ez penig értelme: Az Isten, ki két, ugy-mint Isteni és emberi természetbűl álló személy, szenyvedet és holt-meg, tudni illik a' szerént a' természete szerint, mely szerint szenyvedhetet, és meg-halhatot, tudni illik emberi természete szerént. Ellenben nem jól mondom: Az Istenség szenvedet, és holt-meg. Mert az *Istenség Abstractũ*, és jelenti tisztán csak az Isteni természetet, mely nem-is szenvedhetet, s' meg sem halhatot. Ismét igazán mondom: Az ember avagy embernec

Fia

Fia, öröcké-valo, mindenható, mindenütt jelen valo. Mert ez *ember*, avagy *embernek Fia, concretum*, két természetekből álló személyt jelent, és neveztetik az eggyik, ugy-mint az emberi természet. Értelme ez: Az embernec Fia, avagy ember, ki két, ugy-mint Isteni és emberi termszetből álló személy, örökké-való, mindenhato, mindenütt jelenvalo, &c. tudni-illik, Isteni természete szerint, kinek illyen nevezet tulajdonsági vadnak. Ellenben nem jol mondom: A' Christus embersége öröcké-valo, mindenható, mindenütt jelen valo. Mert az *emberség Abstractum*, mely csupán csak az emberi természetet jelenti; mely nem öröcké valo, nem mindenhato, nem-is mindenütt jelen valo.

Ezt a' meg-szürt igaságot tanittya világossan irásában, s' nyelvével-is tanitotta régen a' VVittembergai Ecclésiának Lelki Pásztora *Paulus Eberus Lutheranus. De Cœna Domini, pag. 121. ad pag. 126.* ki igy szol: *Mind két természetnek tulajdonsági, helyesen és igazán mondatnak, a' mi Urunk Jesus Christusnac személye felől. A' Concretumi szo szerént igazán mondhatni, ki*

a' személyt jedzi: *Isten szenvedet, Isten feszitetett fel, Isten az ô vérével váltotta-meg az ô Ecclésiáját, mint Pál Apostol szol, Actor. 20. Mely szollásokban értetik a' személy, kiben az Istenség egyyesült az emberség gel, mely szenvedhetô volt, és kereszt fára feszitetet, vérét ki-ontotta, és az ô Annyának méhében hordoztatot. Ismet igazán mondhatni: Az embernec Fia szállot-le az égbûl, az égben vagyon, mindeneket bé-tölt, mindenût jelen vagyon, teremtô, &c. Mivel ez a' Személy nem csak ember, és Máriának Fia, hanem egyßer s' mind az Istennec egyenlô örökké-valoságu Fia, kihez illenek azok a' tulajdonságok. De nem engedtetik az meg az Ecclésiában, hogy a' tulajdonságok közösleg nevezteßenek valamely természettûl in abstracto, és igy el-egyvelitteßenec a' tulajdonságok. Nem jol mondom azért: A' Christusnac embersége avagy emberi természete örökké-valo, meg-határozhatatlan, mindenût jelen vagyon, mindeneket bé-tölt; mert ezek a' tulajdonságok, szolnac csak az emberi természetrûl, mely, jollehet a' meg dicsöitetés után nagy, és mélto-*

ságos ajándékokat vött: mindazáltal az ő állat szerént valo tulajdonságit le nem vetkezte, sem az Isteni természetnec tulajdonságit fel nem vötte: mivel ha igy volna, az emberi természet, Isteni természetté vált volna. Mert a' holot a' tulajdonságok között, semmi külömbség nincsen, hanem egyenlőség, szűség képpen ot kel lenni a' természet egyenlőségének is.

Többeket-is meg-tartásra méltokat láthatni *Eberus*nál. Talám senki igazábban és rendesebben, nem értet és nem irt az tulajdonságoknac közlésérül, mint *Eberus*; de nagy dolog ha Calviniſmusſal nem vádollyác azok, kik követic és éppen magokévá tötték *Brentius*t, *Jacobus Andreas*t, *Hunnius*t, *Philippus Nicolai*t, *Hutterus*t, *Eckhardus*t, *Thummius*t, *Meisneru*st, *Osiander*t, s' többeket, mert valoban szabadossan, egészen, és igazán magyarázza e' titkot.

Ezen értelemben voltanac abban az időben a' Saxoniai Ecclésiác, mint világossan meg-mutattya a' VVittembergai Confessio, mely közönségessé tétetett *Anno 1571.* az *Saxoniai Elector* Fejedelem akarattyábul.

De hogy viſzſza térjek czélomra, mivel ez iránt akaratom ſzerint lŏtt, hogy bŏvebbetkén ſzollyak éppŭletnek okáért, te azért probálod KIRALY JAKAB Vram, hogy a' Chriſtus nem puſzta ember; Miért? *Mert az Iſtenségnec tellyeſſége lakozic ŏbenne, teſt ſzerént, Col. 2. 9.*

Mert a' Sz. Lélek árnyékozásábul fogontatot, Luc. 1. 36.

Mert az ŏmeg-alázásának állapatyában a' tengeren járt, Matth. 14. 25.

Mert a' ſto bé-zárolván a' Tanitványok közŏtt meg-állot, Joh. 20. 26.

Itt Vrā nyilván csak a' magad árnyékával vagdalkozol: it ſenki ellent nē vét, hanem mind meg-vadnac engedvén. Megengedgyŭc nagy jo kedvel, hogy az ember Chriſtus mindenŭt jelen vagyon, mert ez a' ſzó, *ember-Chriſtus, concretum*, ſzemélyt jelent, mely ſzerint hiſzſzŭk és vallyuk-is a' Jeſus Chriſtuſnac mindenŭt jelen létét. Te peniglen azt téſzed-fel, hogy a' Chriſtuſnac emberségét probálod mindenŭtt jelen lenni; azonban a' Chriſtus ſzemélye felŏl ſzolván, egy kezes lábas *Elenchuſt* committálſz, ama' *regula* ellen: *A perſona Chriſti ad naturam humanam*, az az: A' Chri-

Christus személyétűl az ő emberi természetire nem lehet okoskodni, avagy a' mi a' Christus személyének tulajdonittatik, nem mindgyárt tulajdonittatic, a' Christus emberi természetinec: a' mint hogy az Isteni termeszetnec sem tulajdonittathatik mindgyárt az, a' mi a' Személynek. Oka ez: Mert a' személy magának vészi ugyan mind két terméſzetnek tulajdonságit: de az egy terméſzet, a' személynek minden tulajdonságit magának semmiképpen nem véſzi. Mert igy a' terméſzetek egyben zavarodnának; és az Isteni terméſzet meg-határozot, láthato, és tapaſztalhato volna. De fellyeb mind ezekrűl világoſſan ſzollottam.

(5) Eötödik erőſség (a' KIRALY JAKAB irásában, másodic) vétetik az Christusnak menyben menetelitűl.

A' formában igy vagyon.

A' ki valoságoſſan és láthato képpen fel-ment a' mennyégben, mint bizonyos helyben, az, emberi terméſzete ſzerint ez földön nincsen, annál inkább mindenütt. De a' Christus felment. Azért, &c.

R. Mint a' kettős uton meg-állott ember, kap it két féle KIRALY JAKAB, mivel azt-is meg-vallya mert nem-is ta-

gadhattya, hogy a' Christus testestül-is fel-ment mennyégben, s' azon testével-is jelen vagyon mindenütt. Azt mondgya hogy ezek nem ellenkeznec egy mással. Igen vilagossan meg-tetszic, mit értsen ő e' bő feleletiben a' Christusnak mennyégben valo fel-menésén; mint ércsen az égen, melyben ment a' Christus, meg-tetszik mondom ravaslása és *Sophisticallása*. Eő a' Christusnac menyben menetelit, csak hasonlatosság, és emberi mod szerint valonac tanittya lenni, mint *Gen. 17. 22.* mondatic Isten fel-menni az Abrahámtul; avagy a' földi és alázatos állapotnac mennyei állapatra valo változásnak egyedül, avagy el-tünésnec; nemis ért ő az égen (mint irja-is) teremtetet eget, avagy valami meg-határozot helyet, mivel a' *Pseudo-Lutheranus*i titok szerént (nem lévén ez minden *Lutheranus*oknac elitől fogván valo közönséges hitec és vallasoc, hanem azoknac kiket igazábban *Pseudo-Lutheranus*oknak mondhatni, mint alább meg-bizonyosodik) némellyeknec közzülök, az ég semmi nem egyéb, hanem csak *Isteni mélység*, mint *Menceliusnak*; némellyeknek a' tetszik hogy az ég nem teremtetet

hely,

hely, hanem az *boldogság*, illyen *Jacobus Andreas, Apolog. pagin. 60.* Ennek az Tanitványa ugy látom KIRALY Vram-is, az *Borussiai Theologus*ok képében, a' mint *Joannes Behmius* tanittya: *Az ég teremtetlen, öröcké-való, és meg határozhatatlan, mindenűt lévő. Vide Problemata Behmi, apud Nicolaum Vedelium in Collegio Hungarico.* Sőt szörnyűség a' mit *Brentius* (nem követvén bezzeg it ezaránt *Theander Lutherust*) tanit, *de divin. Majest. Christi, pag. 160. 162.* ismét *recognit. fol. 182.* ő szavai ezek: *Minden Isten nélkűl való pogányok, Sidoc és Törökök az égben vadnak, sőt az ördögök-is ott vadnak.* Ezen szeréne *Marbachius, contra Tossan pag. 171. 172. Jacobus Andr. contra Sturmium, fol. 16. 17.* Csudálkozzatoc ezen egek, és rettennyetek meg, *Jer. 2. 12!* Vgyanis ez amaz harmadic ég! ez amaz hely, kit Christus az el-választattaknak készitet! ez az Istennek vársa! ez amaz mennyei Jerusalem! ez az Abrahammac kebele! melyben a' meg-boldogult emberekkel és Angyalockal legelnek a' tisztátalan ebek, disznoc, és ördögök.

De mint fellyeb-is mondám, nem val-

lyák

lyák azt minden *Lutheranus*ok. Mert régi kőzőnséges *Confessioj*okban (hozván ezt elő Medgyesi Pál Vram, amaz lelki, erős, vigasztalással tellyes Tanitásában, kit Győzkődő hitnec nevez, *pag. 23.*) mellyet ez előtt nyolcz van esztendőckel irtak, ugy-mint a' Torgaiban, világossan meg-vallyác, hogy *a' Christus testének az Ur-Vacsorájában, sem fel-menése; sem alá szállása az égbůl nincsen, hanem álhatatossan és erőssen, tartyuc mind két hit ágazatot: Méne mennyégben, ůl az Atyának jobján. Sőt a' testnek-is mindenůt jelen létét, avagy egyéb valami affélét, a' mi a' Christus testének valoságát el-roncsa, vagy valamely hit ágazattal ellenkezzék az Ur-Vacsorájában valo jelen letel kedvé-ért, nem kőltůnc sem javallunc. Confess. Torgens. Typis Cratonianis, 1574. Artic. 1111.* Ismét az előtt, tizenhárom esztendővel, kőlt egy *Postilla*ban, mellyet Lipsiában nyomtattak 1569-ben illyen szok olvastatnak: *A' Christus menyben meneteli, minémů lőtt légyen, meg-mutatya az Irás. Fel-ment láthatolan testi és természet szerént valo mozgással, &c. Mert felmenvẽn az emberi terméßetet el nem*

változ-

változtatta Isteni termeszetté, sem ugy széllyel nem oszlatta azt, hogy mindenűt légyen az Istenséggel, noha az egyesülés fel-bonthatatlan. In die Ascens Domini, pag. 392. azt jelenti ez *Postillator* a' *præfatio*nak végiben, hogy *a' tudományt a' Vitebergai Schola negyven esztendőknél tovább* (azaz a' *Reformatio*tul fogva) *vallotta és oltalmazta, a' mint akkor-is szivesen és Hafniai Academianak* (holot irta, 30 *Martii, 1561* e' *Postillat*) *Doctori-is eggyező értelemmel.*

Azok kőzzűl valo *Rungius*, ki, mint elő hozza *Meisnerus in Sobr. Philosoph. part. 1. pag. 853.* világoszn állattya, hogy *a' meg-boldogultaknak egek, ollyan bizonyos hely, ki az Istentől teremtetet és a' meg-dicsőitetet testektűl meg-is kűlőmbőztetet, kinek értelmét Meisnerus mindenestűl fogván nem utállya, mert benne semmi oly nincsen ki a' hitnek és vallásnac fejeivel valamivel ellenkeznek, pag. 858.*

Ez peniglen a' mi egyenes értelműnc, jollehet annak távoly létét akarja probálni *Meisnerus* a' mi értelműnktűl, de héjában fáraszty a magát. Azt állattyuc

a' mit

a' mit állatot *Rungius*, és a' Szent Irásbul bizonyittyuk; hogy ez az ég felette vagyon mind a' levegő, s' mind a' csillagos egeknek. Igy *Franzius in Syntag. Contr. disp. 3. thes. 45.* Az harmadik eget teremtetet égnec mondgya lenni, kiben Enoch és Illyés vitettenec, melyben ment a' Christus, és a' Pál el-ragadtatot volt.

Hald-meg azt-is, mit ítél e' felől *Mentzerus in Ex. ad Object. Martinii, pag. 85.* ő szavai ezek: *Valoságossan külömbséget teszek az ég és föld között, és a' helyre nézve meg-vallom, hogy az ég fellyebb vagyon a' földnél: ezt-is meg-vallo, hogy az Iras néha a' levegő eget érti az égnek nevezetin, és a' csillagos eget, mondatik-is harmádik égnek, Paradicsomnak; sőt azt-is meg-vallom, hogy Christus abban az égben ment, mely eda-fel vagyon, valoságos és hely szerénti valo el-vitetés által: mely égből el jő láthato képpen az itiletre.*

Az Evangelistáknak eggyező értelmec szerént, az ég az az hely, melyben a' Christus ment, mely égen nem értetik ez a' levegő eg, avagy a' láthato egec, kiket által hatot, *Heb. 2. 14*; nem-is értetic csak, az ő meg-dicsőittetet állapattya,

mint Ti a' tiszta *Antiquitas*nak egygyező értelme kivül, tanyittyátoc; hanem a' meg-boldogult Lelkeknec dicsőséges lako helyec; mely minden láthato egek felet vagyon, mint az Irás tanittya, s' azzal eggyűt a' jozanabb itéletű *Lutheranus*ok, kik *Thaumasiander Lutheranus*t követik, melyben Enoch és Illyés, a' jövendő Christusnac ereje által, kit menyben menésében ki-mutatot, bé-mentenek, *Heb.11.5. 2.Reg.2.11*; és a' melyben a' mi testeinc, minek-utánna Lelkeinkel egygyesülnec, azon Christus mennyégben valo menésének ereje által, vitetnek, *Joh.14.2. Phil.* 3.21. Ennek penig igasága meg-tetszic a' nevezetekből, kikkel ez az ég, melyben ment a' Christus, neveztetik az Irásban. Mondatik égnek, melyből a' Christus alá szállot, *Joh.6.58*. holot volt elősző a' Christus, tudni-illik minek előtte e' világra jöne, *v.64. Joh.14.v.2*. Neveztetic az Atya házának, melyben ment a' Christus, hogy minékünk helyet készicsen. *2.Cor.12.4*. Neveztetik Paradicsomnak, és *v.2*.harmadik égnec, melyben Pál Apostol ragadtatván, hallotta és látta a' Christust. Neveztetic isinét mennyei hazánac, *Heb.*

11.16.

11. 16. és mennyei Jerusalemnec, *Heb. 12. 22.* Mind ezek, nem más, mindenütvalo eget, hanẽ az elválaſztattaknac örökké-valo hazáj okat jelentetic, a' melyben bé-ment az Iſten-ember Chriſtus Jeſus.

Nem kicsiny dolog tehát KIRALY Vram a' mit mondaſz feleletedben, hogy a' Chriſtus azon teſtével vagyon mindenütt jelen, a' mellyel fel-ment mennyégben, s' nem-is ellenkeznec egy máſſal, nyilván kivánnám hallani és tudni azt a' meſterséget, mely azokat egyben forraſztaná. De veſzem eſzemben hogy ez remek nékül valo meſterségedben *Breniuſ*t követed, ki azt mondgya, *in Lib. de union. perſon. pag. 12. Ugyan azon egy teſt mely volt Jeruſalemben bizonyos helyben látható képpen, midőn tanitana a' Templomban, avagy függene a' keresztfán, azon teſt az Iſtenség geleg yütt volt Romában, Athenasban, és az égben.* Igy *Jacobus Andrea, in colloq. Maulbrun. pag. 84. A' Chriſtuſnak emberſége a' Szűznek méhében mindenütt jelen volt.* Nem kicsiny dolog hogy, a' Szűznek méhében volt, még-is mindenütt jelen volt. Láſd mit mondnac az Angyalok a' Férfiaknac, *Act. 1. 11. Galileabé-*

leabéli férfiak, mit állotok nézvén menny-
ben? ez Jesus a' ki odafel vitetéc ti tőletek
menyországbā, acképpen jő-el, a' mikeppē
láttátok ötet fel-menni mennyégben. Igy
a' Péter Apoſtol-is, *Actor. 3. v. 21. A*
Jeſusnak bé-kel az égtűl fogattatni,
mind az ideig miglen meg-épittetnek
mindenek. Iſmét, Hebr. 8. 4. *Mert ha*
ez földön volna az mi Papi fejedelmünk,
még Pap-is nem volna; mert nem kéz-
zel csinált ſzentséges helyben ment bé a'
Chriſtus, mely példája volna az valosá-
goſnak, hanem a' mennyégben ment,
hogy meg-jelennyéc moſt Iſtennek előtte
mi érettünc, Heb. 9. 24. Ki-jöttem az
Atyától és jöttem e' világra, iſmét el-
hagyom e' világot, és el-megyek az Atyá-
hoz. Igy ſzol önnön maga a' Chriſtus,
Joh. 16. 28. Ezen ſzerint vallyuc az A-
poſtoli Credoban: *Onnan leſzen el-jö-*
vendő itilni eleveneket és holtakat.

Akár mint fáraſzſzad magadat JAKAB Vram, amaz ſzokot, de helytelen és több-bire kűlömbségnélkűl valo *diſtinctiok-*kal: *per actum naturalem & perſona-*
lem; viſibilitèr & inviſibilitèr; per mo-
dum unionis & majeſtatis; per modum
usûs & poſſeſsionis; phyſicum & hyper-

physicum; *apparitionem & disparitionem*, de nem hitethetem-el magammal, hogy azt, a' mit bátran mondasz, a' Szent Irás szerint meg-bizonyithassad és egyben forrászthassad. Vötte volt eszében a ma' tudos *Chemnitius* csekély fundamentomát az *Ubiquitas*nac, mert igy szol felőle, *in lib. de Cœna Domini, cap. 4. A Christus testének és vérének olyan mindenűt jelen létele felől, hogy válamikeppen az Istenség mindenűt és minden hellyekben vagyon; ugy a' Christus teste és vére is valoságossan mindenűt jelen legyen, nincsen az Irásban semmi tanubizonyság.* Szegény igye fogyot *Ubiquitas*, kit *Chemnitius* egy fuvallásával kifú!

Halhacza mit mond *August. Tom. 2. Epist 57. ad Dardan. Ne kételkedgyél abban, hogy az ember Christus Jesus mostan ot nem volna, a' honan el-jövendő, gyakorta elmédben forgassad, és hiven meg-tarcsad a' Kereszteyéni valláſt, mivel fel-támat az halálbul, fel-ment mennyégben, ült az Atya Istennec jobjára, nem-is egyébűnnen, hanem onnan jövendő-el itilni eleveneket és holtakat. Es ecképpen jó-el, amaz Angyali szó a*

felől

felől bizonyságot tévén, a' miképpen látatot az égben fel-menni, az az, azon emberi testnec formájában es állapattyában, kinek nyilván adot halhatatlanságot, természetit annac el nem tőrölvén. Ez mod szerint nem kel azt vélni, hogy mindenűé ki-öntetet volna. Távol légyen hogy ugy állassuk az Istenséget, hogy a testnek valóságát és tulajdonságát elboncsuk, mert nincsen abbul következés, hogy minden a' mi Istenben vagyon, ugy légyen mindenűt mint Isten. Mert az Isten és ember egy személy, és az egy Christus Jesus Isten és ember, mindenűt jelen vagyon annyiban, a' menyiben Isten, ez égben vagyon penig a' menyiben ember. Alább ismét: *Mert a' helyet vedel a' testűl, többé az sohul nem lészen, és mivel hogy sohul nem leszen, nem-is lészen.* Ezen szerint *Theodoretus, Dialog. secund. Jollehet az Urnak teste feltámat, és meg-tartatot az romlandoságtol, lévén az halhatatlan és meg-dicsőitetet: a' testnek mindazáltal azon meg-határozása vagyon, mely volt annak előtte.*

Ezek mellé állunk annak-okáért, és vélek eggyűt azt vallyuk a' Szent Irással;

hogy az ég bizonyos és meg határozot hely, 1. Reg. 8. 43. Esa. 26. 21. Mich. 1. v. 3 holot az isten nyilván, e' világi élet ezkőzei és fogyatkozási nélkűl, magát, és az ő jo voltát mutogattya és kőzli a' megboldogult lelkeckel és Angyalockal. Nem el tűnés tehát a' Christusnac menyben menetele; nèm a' láthato társalkodásnac le tétele; nem a' testnec mindenűtt láthatatlan jelen létele; és végezetre, nem csak csupán az ő meg-dicsőitetéle. Idenéz Lutherusnac imez intése, *de serv. Arbitr. pag. 188.*

Illyen értelemben legyűnc, hogy sohul az Irásban helyet, sem a' következésnec, sem az hasonlatosság által valo tanitásnak ne adgyuk, hanè ha az szoknak világos circumstantiaja kénszeritend bennűnket, és a' dolognak az hitnec valamellyik ága ellen vétkező képtelensége; de mindenütt meg kell maradni, a' tiszta, világos, és természeti jegyzésében a' szoknak, kit az igazán valo szollásnak mestersége, és az szokás magában foglal, és mutogat az embereknec. Ha akar kinec szabados leszen, sajat indulattya szerént következéseket és hasonlatosság szerént valo tanitásokat a' Sz.

Irás-

Irásban gondolni, nem egyéb léſzen az egéſz Szent Irás, hanem a' Széltől ingadoztatot nád ſzál, és ugy ſemmi bizonyoſt nem tanithatni a' hitnek akár mellyik ágábul-is, és probálhatni, kit valami haſonlatoſság által valo tanitáſſal, akár ki-is el nem kavillálhat. El kel azért azt távoztatni, mint jelen valo mérget, hanem ha önnön maga a' Sz. Irás, kénſzerit hogy azzal éllyünk. Eddig *Lutherus.*

*Ide valo az-is, hogy minden Philoſophuſ*oknac közönséges értelmec ſzerént, hat rendbéli *dimenſioi* vadnac e' világnac: *dextrum, ſiniſtrum, ante, retro, ſurſum, deorſum*: kik közzül az égnek csak egy *dimenſioja* vagyon, tudni-illik az FEL. Azért a' holot vagyon a' fel, ott kellet volna a' *Brentius* pártyát tartoknak az eget gondolni lenni, nem mindenüt, és Vtopiában.

(6.) Hatodik, és utolſo argumentum és erőſség a' (KIRALY Vram *trichotomia*ja ſzerént harmadik) mellyel meg-bizonyitjuk a' Chriſtuſt embersége ſzerént mindenüt jelen nem lenni, vétetik az emberiteſtnek tulajdonságibúl.

Vgyan-is azt tanittyuk nyilván, vilá-

gossan, minden *sophistica*llás kivül, hogy ugy adot a' Christus az ő testének halhatatlanságot, és dicsőséget, hogy annak természetit el nem vőtte; jollehet azért meg-dicsőittetet, és mind azokkal meg ajándékoztatot, valamellyec kivántattanac az ő fel-magasztaltatására, mindazáltal az ő teste láthato, tapasztalhato, és meg-határozot test.

Fel-támadása után természetét le nem vetkezte, és teste Lélecké nem vált: jollehet mindazáltal más lelki minéműségek járultanac ide, kikre nézve Lelkinec mondatic: de azockal nem tőrültettek-el a' testiec, kik az igaz emberi testnec mivoltát kővetic. Ha peniglen a' fel-támadás után, az Vrnac teste lelki volt, meg-határozhatatlan, láthatatlan; az ő testének látható és meg-határozot meg-mutatásával, nem mutatta-meg inkább a' Christus, az ő valoságos emberi testét, mint valamely Lélek, a' fel-vőtt valoságos emberi testbê az ő Lelki természetit. Nem-is vagyunc ollyan esztelenec, hogy csak azt hinnénc jelen lenni a' mit látunc és tapasztalunc. Az Istent sem láttyuc sem tapasztallyuk, de ugyan hiszszűk hogy ő az, ki az eget és főldet bé-tőlti, *Jer.* 23.

Romol

Romol tehát it az *Univerſaliſitas*, ne is fogd VRAM azt reánc, a' mi nem miénk, mert jol tudgyuc miképpẽ vagyõ jelen a' Chriſtus, és miképpen nincsen: a' Chriſtus bizony Iſten és bizony ember, minekokáért emberségének természeti ſzerint, nincsen immár e' földõn, de Iſtensége, dicsõſsége kegyelme, és Lelke ſzerént, ſoha ſemmiidõben tõlünc távol nincsen. Igy tanit a' Palatino-Hungar. Catech. q. 47. Innen mondgya *Auguſt. Tract. 50. in Johan. Nem ellenkeznec ezekegy máſſal, el-ment a' Chriſtus, jelen-is vagyon: el-jõ, és minket el nem hagyot: mert az õ teſtét bé-vitte az égben, de az õ méltoságátul nem foſztotta-meg e' világot.* Viſitatoriddal valo gyermekeskedéſed-is ki-tetſzik innen: jobb volna ha elõ ſem hoznád ez illyen *acument*: *tractent fabrilia fabri.*

Igen haſonloknac mondaſz minket Tamáshoz, hogy mindgyárt vak jában, minden iſméret nélkül tenéked mindenüt jelen létel Prédikátorának nem hiſzſzünk, mivel hogy külsõ érzékenséggel akarjuc a' dolgot itilni és mérni. De kérlec édes KIRALY JAKAB Vram, ne viſelteſſél az el-foglalt itilettül, jól meg-gondold a'

mit mondasz: tudom tudod, hogy a' *Philosophia*ban a' *ratio* és *experientia prædomial*, a' *Theologia*ban az Istęn beszéde, mely a' Szent Irás, és abban az ő ki jelentet akarattya, a' mi idvességünc felől. El-veszedé Te az aranyat mérés nélkül? Ne hidgyetec minden Léleknec, hanem meg-probállyátoc a' Lelkeket, ha Istentől vadnac, azt parancsollya az Isten nevében szent János, *1. Epist. 4. 1.* Annyival inkább mivel jól tudgyuc azt, hog' a' mi hitünknec kiváltképpé valo eggyik ága, az ismeret, mely nélkül a' hit nem-is lehet. Mely ismeret, nem származic a' *Philosophus*oknac tetczésekből, emberi találmányokbul, de tiszta folyamatibul az Izraëlnek, az Szent Irásbul tudni-illik. Innen vagyon az, hogy a' hitet, és az ismeretet egyben foglallyác az Istennec Szentei. Szent Péter, *Joh. 6. v. 69. Mi hittünk és meg-ismértük, hogy te vagy amá' Christus, az élő Istennec Fia.* Szent János, *1. Epist. 4. 16. Mi meg-ismértünk és hittünk, az Istennek hozzánc valo szerelmét.* Ez penig az ismeret nem kétséges, igen különöz a' vélekedéstől, és gyanuságtul, mert ezek meg-nem győznek, és az el-hivésre nem-is kénszeritenek

nec; ellenben a' hit, az értelmet meggyőzi, és az el hivésre kénszeriti. Meg-is külömböztetic a' hit az okoskodástul, a' mint szol *Augusst. de utilitate credendi, cap. 11. Hogy értünc valamit az okosságnac köszönhettyük: hogy peniglen hisszünk az igasságot állato Istennec. Erre nézve az hitnec titkait, kik a' mi okoskodásinkat meg-haladgyák hiszszük és tulajdon képpen szolván, mint egyéb dolgokat, nem értyüc.* Ezért mondgya szent Pál, *Heb. 11. v. 3.* Hit által értyüc hogy teremtetet e' világ, Istennec beszéde által, hogy az láthatatlanokbul láthatóc lennénec. Honnan meg-tetszic hogy a' *Philosophus*ok e' világ teremtése felől csak álhatatlankodtanac vélekedésekben. Mi peniglen igaz kereszтyénec, mint hog' hitünc az hazudni nem tudo Istennec beszédében fundáltatic, szintén ollyan bizonyosoc vagyunc, az Istennec jövendő igéreti felől, (tudván azt, *hogy a' hit ollyan dolgoknac valosága, a' kiket reménlünc, és a' mellyec nem láttatnac, azoknak bizonyos mutatoja. Hebr. 11. v. 1.*) mint ha azokat szemeinkel látnánc. Az hitet meg nem gátollya, sem a' természetnec, sem az időnec, sem az helynec kép-

ételensége, akár mint teſsék mi minékünc illetlennec és lehetetlennec valamely dolog, csak hogy jelen légyen az Iſten beſzéde, ugy el-hiſzſzük mind azokat, mint ha ſzemeinkel látnánc, füleinkel hallanánc, és kezeinkel tapaſztalnánc.

Nem igy cselekeſzic a' teſti és Lelkes ember, a' minémü Thamás-is volt azö hihetetlenségénec idejében, ki mindeneket csak az külsö érzékenséggel mér, és itél. Ne-is igyekezzél azon VRAM, hogy azoknak tudományokra tanicsmeg, kik amaz iſméret nélkül valo hitnec bálványát emelik fel, azt akarván, hogy a' tudatlan köſség, csak azt hidgye a' mit az Eccleſia, nem vigyázván ſemmit az iſméretre, mely a' hitnec fö oſzlopa és mindenkori társa.

Vgyan bövecskén akarám ezeket jelenteni, hogy ugyan eſzedben vegyed jó modgyával (félre tévén az el-foglalt és zálagos itiletet) ha ugyan csak Thamaſi hitünc vagyoné. De nagy kezes lábas *Elenchus parium* vagyon a' fogdosásban, avagy csak a' magad rendes itileti ſzerint-is; mert a' Chriſtuſnac teſte ſzerint valo mindenüt jelen lételénec, csak nyomát ſem láttyuc a' Szent Irásban, ki min-

ket

ket bölcsé tehet az idveſségre, a' Chriſtus Jeſusban valo hitnec általa, *2. Tim. 3. 15* es ki, a' mi hitünknec czélja. Ne erőlteſs tehát bennünket az *Ubiquetiſtica authoritáſſal.*

Azt ſe fogd reánc, hogy az okoſságnac ſerpenyüjében helyheztetnénk azokat, kiket hinnünc kel; igen meg-tetſzik ebből, mely nagy meg-hülemedéſe legyen a' ſzeretetnec benned, de ugy látom, hogy ezt, a' mit ki adſz *Echarduſtul, faſcic. controv. cap. 1. Stegmannuſtul in Photinianiſ. dip. 1. Meiſneruſtul, in Sobr. Philoſoph. quæſt general.* tanultad, kik minket, ez meg-emlitetteckel egygyüt egy járomban fogtoc a' *Socinianuſ*ockal, mint ha az okoſságot tennénc az hitnec *principium*ává, és *regula*jává; nyilván mondgyuc, hogy ſemmi emberi okoſság, nem lehet *regula*ja a' hiendő dolgoknac, hogy a' ſzerint itilnénc a' hitnek ágait, a' melyre nézve meg-is külömböztettyüc a' hitet, a' véleked'ſtül, külſő bölcseségtül, *experientia*tul, látáſtul, és érzékenységtül Jollehet a' jozan okoſkodáſt, mint ezközt, meg nem vettyüc, nem akarván lenni ollyaténoc mint a' Ló, és mint az öſzvér, kiknec nincsen értelmec, Pſal. 32. 9. Vgyan-is

Vgyan-is ha kérdeném tűled, a' Chriſtus teſte, emberi teſté? Annac mondod. Ki hozhatom azért innen, hogy az emberi teſt, az emberi teſtnek tőrvénye alá vettetett, ennyiben, hogy emberi teſt legyen. Sőt holott meg engeded, hogy az Chriſtusban ugy egygyesűltenek a' terméſzetek, hogy mind két terméſznek tulajdonsági meg-tartattanak, kérlek, miképpen mutathatod azt-meg az emberi terméſzet réſzérűl, hanem az terméſzetnek tőrvényéből. Es midőn azt mondta az Chriſtus: *Tapogaſſatok-meg engemet, és láſſatok, Luc. 24. 93. avagy* nem engededé ezt meg Phyſicum argumentumnak lenni?

Hogy az Iſten mindeneket ſemmiből teremtett, el-hiſzſzűk, mert a' Szent Irás mondgya; hogy az egy Iſteni állatban, háromm Iſteni ſzemélyek vagynak; hogy a' Chriſtusban két terméſzetek vadnak; Iſteni és emberi, és hogy csak egy Chriſtus, el-hiſzſzűc, ámbár mind ezek, s' több titkai-is az Idveſségnec, az okoſſágnak képteleneknec láttaſſanak-is; hogy az porrá lőtt, meg-holt teſtec feltámadnac, el-hiſzſzűk, mert az Iſten az ő Igéjében ezeket meg-jelentette. De

hogy

hogy a' Christusnac teste, mennyégben-is fel ment, s' e' földön-is jelen vagyon mindenütt, a' mint te *Brentiusal* állatod, bezzeg el nem hiszszük mivel ez *cacodoxia*, a' Szent Irásnac gyepüje kivül vagyon, a' mint bövön meg mutattam.

Az hihetetlenségnec keserü gyümölcsétül peniglen, it ez iránt, mely a' kárhozat, semmit sem rettegünc (könyörületlen Biro, ki illy hamar *sententiat* mond) elöttünc viselvén az Isten ember Jesus Christusnac dicsöségét, ki minket az Apostolockal egygyüt arra tanitot, hogy meg tartsuc (és hidgyüc) mind azokat, mellyeket ö parancsolt minékünk, *Matth. 28 v. 20.* Oly tudományokban, mellyec embereknec parancsolati és találmányi, *Matth. 15. v. 9.* semmit sem gyönyörködünc, tudván azt, hogy valamely plántát a' mi Vrunc Istenünc nem plántált, ki-szaggattatic, ollyan az *Ubiquitas. v. 13.* A' melynec Apostoli voltanac *Brentius*, *Jacobus Andreas*, ki felöl azt irja *Hofmannus*, hogy a' Christusnac meg-altalkodot ellensége, a' Christus felöl valo egész tudománt marczongja. Egészszen (igy szol) az *Jacobus Andreas* Christusa ha-

mis

mis Christus, és nyilván Anti-Christus. Láſd *Breviar. Ubiq. pag.* 313 Irtoznak ettűl az *Ubiquitaſnac* csudájátul, nagy emlekezetű *Theologuſok* a *Lutheranuſok* között, illyen *Chemnitius*, *Hofmannus*, *VVeſtphalus*, *Morlinus*, *Selneccerus*, *Major*, *Eberus*. Sőt önnön maga *Lutherus*, el utoljára az *Ubiquitas* felől, többé nem akart vetélkedni *Tom. 8. Jenenſi*, *fol.* 340. *b*. *Hofmannus* ezt az *Ubiquitaſt* nevezi átkozotnac, pogányoc csudáinac, ſzörnyűnec, rettenetesnec, kit a' pokol okádot-ki. *Selneccer. in recitat. pag.* 147. Ezt a' tudományt, *káromlással tellyesnec, és az ördög gondolattyának irja*. Egéſzſzen igaz volt az *Heshuſius Confeſsioja*, *in Colloq. Quedlinb.* a' kinec réſzérűl voltanac ez fellyűl meg-nevezet *Theologuſok*, ki igy ſzoll: *Hogy a Chriſtuſban lévő Iſteni és emberi két természeteknec világos külömbségec meg-maradgyanac éppen, nem mondgyuc a' Chriſtus teſtét mindenűt jelen lenni, de bé-veſszszűk a' Régi Paterektűl ki-adatot modgyát a' ſzollásnac: A' Chriſtus mindenűt jelen vagyon, tudni-illik a' tulajdonságoknac közléſére nézve, az az, az ő Iſtensége*

vagyon

vagyon mindenůt jelen, és a' két termé-ſzeteknec ſzemélyieg gyesůléſekért, az eggyic terméſzetnec tulajdonsága tulajdonittatic az egéſz ſzemélynec in concreto.

HATODIK RÉSZ.

KEŏvetkeznek immár a' KIRALY JAKAB fŏ argumentumi, kikkel probálni akarja a' Calviniſtác ellen (helytelen nevezet) a' Chriſtuſnak embersége ſzerint valo jelen létét; azok az argumentumok peniglen, a' ſzokott trichotomia ſzerint, három rendben vadnac. De hogy rendesebben legyen azokra is a' felelet, kiket hellyel hellyel mint egy paralogiſmuſſul le-tŏtt a' ki-fogaſokban, az hármas ſzám mellé rendelem, mivel azon ubiquitaſt akarnac azockal állatni egyéb Lutheránuſok. En nem tartom igen nagy Sacrilegiumnac, ha tŏbbŭl-is a' harmas ſzám.

I. *A' ki az hét arany gyertya tartók kőzőtt, vagy ez főldőn vitézkedő Eccleſiák kőzőtt jár, az jelen vagyon ez főldőn. Chriſtus mint Iſten és ember jár az hét arany gyertya tartok kőzőtt,* Apoc. I. v. 13. *Tehát a Chriſtus mint Iſten és* Obj.

ember

ember jelen vagyon ez földön.

Mások igy formállyák, akarván inkáb lelkesiteni a' dolgot, mert ugy'abban semmi erő nincsen, az mint KIRALY Vramformallya.

Az embernek Fiajár az hét arany gyertya tartok között. Az embernek Fia a' Christus embersége. Tehát az ő embersége hét, az az, mindenűt jelen vagyon.

R. (1) Falsa est assumptio, mert az embernec Fia, Christus, ember, Isten, mint fellyebb Melanthonbúl s' tőbbekbűl is meg-mutattam, Személyt, nem természetet, jelentenec, az embernec Fiának Személye penig mindenűt jelen vagyon, senki ezt nem tagadgya, mert Isten, azért bé-tőlti a' mennyet és a' főldet.

(2) Ha szintén meg engednénc-is az Assumptiot, nem következnéc hogy a' test mindenűt légyen, hanem csak hét helyeken, nem kivűl az Eceleśián, hanem belől, melly ellenkezic az ubiquitassal. Lutherus peniglen, minec utánna az oralis manducatiot tanitani kezdette, szivel léleckel kapva kapta az ubiquitast, jollehet néha félelmessen szollott a' felől, főképpen midőn a' disputationac fervoran

kivűl

kivül volt, az mint ezt Sohnius Comment. in C. A. pag. 377. & seq. meg-mutattya világoſſan. Néha iſmét ugy meg indult, hogy a' Chriſtuſnac teſtét mondotta lenni, *a' tűzben, a' vizben, a' kövekben, a' kötelekben*, kit kövétvén Brentius, Parſimonius, Jacobus Andreas, (mint fellyebis mondám) *Lucas Oſiander*, *Johannes Marbachius*, s' többek, hogy ſemmi hija ne lenne, hozzá toldották, a' *levegő eget*, *ſzénát*, *árpát*, *fát*, *almát*, *körtvélyt*, *kolcsokat*, *kupákat*, *kannákat*, *ſert*, *vendég-fogadokat*, *aſztali kenyereket*, *ſajtokat*, *poklot és ördögöket*, fedgyen-meg tégedet Sátán az Vr, *Zach. 3. v. 2. Jud. 9. Videantur loca in Brev. Ubiquetiſtico pag. 113. 114. 115.* Mindeneket egy csomoban ſzorit *Lutherus*, *Tom. 3. Jenenſ. fol. 458. Mindenec tellyeſec, a' Chriſtuſnac emberi természetivel*, mely ſzavát *Lutheruſnac* mint drágalátos gyöngyöt, nagyra becsülli az *Concordiæ liber.* Ez *hypotheſisből* régen mit engedet volt meg, egy nem kicsiny emlekezetű *Lutheranus Theologus*, az *Haſsiai Landgravius* aſztalánál, én, mint ollyan ſzörnyüséget nem mondok-meg *Vide Hofman. craſ. err. punct. 10. pag. 33--36.*

(3) Nem lehet a' látásbul erős következéſt ki-hozni, mert ugy ſok képtelen dolgoc következnénec: A' Chriſtus teſti kezében tartya tehát a' hét Angyalokat és *Eccleſia*kat, teſti fegyver*jő* ki az ő ſzájábul, &c. Ha csak betű ſzerént nyulunc hozzá. Azért: *Ex allegoria, ad dogmata analogiæ fidei repugnantia, non datur conſequentia.*

Obj. II. *A' kinek tellyes hatalom adatot mennyen és földön, az embersége ſzerént mindenűt jelen. De a' Chriſtusnac tellyes hatalom adatot mennyen és földön. Azért embersége ſzerént mindenűt jelen vagyon.*

R. Jol látod magad is édes Atyámfia itt a' nagy *inconſequentia*t, okoskodván a' ſzemélytűl a' terméſzetre. Más az, hog' ezzel az *argumentom*mal az *Auguſtanus*ok, nem-is a' mindenűt*jelen* lételt akarják probálni (kit meg-kellet volna gondolnod) hanem azt, ha közöltetetté a' Chriſtus emberi terméſzetivel a' mindenhatoság, avagy nem? El-mehetnéc azért ez tetemes *Elenchus* mellől, de erre azt mondyuc:

(1.) Az *omnis poteſtas* nem annyit téſzen, mint *omnipotentia*, a' mint az eré-

det ſze-

det ſzerént valo nyelvnec ereje is mutatá tya. Mert, a' Görög nyelven ἐξουσία, annyit téſzen, mint valamely dolognac gyakorláſához valo *jus* és *authoritas*: δύναμις, penig, annac gyakorlásához valo hatalom és tellyes erö: mely ſzók, nem csak meg-külömböztetnec, de néhánykor egy máſtul ugy el-ſzakaſztatnac, hogy a' kinec réſze vagyon amabban, ſzükölködic e' nélkül, és ellenben példánac o. Dávidnac Saul Király életében volt tellyes *juſsa* az orſzághoz, mert Iſtentül a' Propheta által fel volt kenettetvén a' Királyságra: de mindazáltal annac igazgatáſához nem volt hatalma és tellyes ereje az Saul Király halála elött, hanem annak utánna, elödedin peniglen, nem-is volt egéſzen kezénél az orſzág: mivel ideig, a tiz nemzetség a' Saul Fiának enged vala. Igy a' Chriſtuſnac emberi terméſzete, jollehet *poteſtate* fellyebb valo volt az Angyaloknál az ö alázatos állapattyában halála elött; mindazáltal *potentiâ* minémö volt, meg-mondgya az Apoſtol *Heb. 2. 9. Egy kevés ideig az Angyaloknál aláb alázta volt magát, az ö halálában valo ſzenvedéſére nezve.* Söt meg-bátoritatot az Angyaltul a' Chriſtus, embe-

ri természete szerint, *Luc. 22. 43.* és az Istennec segitésétül ideig (hogy a' mi idveſségünkért szenvedne) el volt hagyattatván, *Matth. 27. 46.* De fel-támadása után meg dicsöitetvén, és az Angyalocö alája vettetvén, azoknál fellyeb valo lött a' Christusnac emberi természete, *Mert az Isten fel-támaſztotta a' Christuſt a' halálbul, és helyheztette ötet az ö job keze felöl mennyekben, ſokkal fellyeb minden birodalomnál, erönél, és uraságnál, és minden méltoságnál. Eph. 1. 20. 21.*

(2.) Nem azt mondgya a' Christus: Az én emberi természetemnec adatot az *omnis poteſtas*, hanem *MIHI*; mely szó nem természetet, hanem személyt jelent. Másut azt mondgya Christus: *Minekelötte Abrahám volna, én vagyok, Joh. 8. 58.* De innen nem következik: Azért emberi természet szerint. Mert ez nyilván nem igaz: hanem Istenſége szerint, mely öröcké valo, igy igaz.

(3.) Szol azért a' Christus az ö közben-jároi hatalma felöl, kinec ki kellet mutatódni, az Anyaszentegyháznac dicsöſséges igazgatásában, mely el-kezdetet az Apoſtoloknac az egész világra valo

ki kül-

ki-küldetésekben. Ez az közben járói méltoság peniglen és *jus*, mint hogy *est personale apotelesma mediatoris*, *kit Isten* vött *Urrá és Christussá*, *Actor.* 2. 36. *kinek kel uralkodni, mig nem minden ellenségit az ő lába alá veti az Isten*, *1. Cor.* 15. 25. a' személynec tulajdonittatic, mind két természetec szerint.

De itt azt mondod:

Az Isteni természetnec semmi nem adathatic, mert Isten az, és a' szerint egyenlő hatalmu az Atyával, Ki-fogás.

R. Egy általlyában; minden meg-külömböztetés-nélkül azt mondani, hogy Istennec semmi nem adattathatic;

(1.) Nem igaz, *Matth.* 22. 21. Adgyátok-meg Istennec, a' mi Istené.

(2.) Az Istennec semmi nem adattathatik, a' menyiben magában gondoltatik; de ha az Oeconomia közben járásra nézve gondolod, adatik.

(3.) Istennec semmi sem adatic, hogy tudni-illik ő valami által tökélleteſsé tételséc. Innen mondgyuc, hogy a' Christusnac adattak némely dolgoc bizonyos időben: Isteni természete szerint az emberi természet, kit fel-vött: emberi természete szerint, a' nagy, és bőséges aján-

dékok, kiket a' teremtetet terméſzet bévehet, minden teremtet állatok felet: mind két terméſzete ſzerint, a' kőzben-jároi tiſzti, mely ő reá bizatot, fel-vévén azt ſzabad akarattya ſzerint. Ide valo az-is, hogy a' Chriſtus kőzben-jároi hatalmánac vagy méltosãgánac vége léſzen, *1.Cor.* 15. Nem értetic tehát itt a ma' terméſzet ſzerint valo mindenhatoſága Iſtennec, mely végnélkűl valo.

Obj. III. *A' mit egyſzer az Ige fel-vőtt, ſoha azt le nem téſzi. Az emberséget vőtte-fel, azért azt le nem téſzi. Ez mind igaz. Es igy* (meg-terhelvén a' *Concluſiot*) *a' holot vagyon az Iſtenség, et vagyon az emberség-is. Már ezek egy máſtul el nem válhatnac. Az Iſtenſég penig mindenűt vagyon. Azért az emberség-is.*

℟. Ez az elme futtatás, mely az *Ubiquitaſ*nak Babylloniai tornyát ſerényen akarja éppiteni, csak ſzintén a' Személyi eggyeſségnec avagy nem értéſéből, avagy értelménec el-titkoláſabul ſzármazik. Micsoda légyen a' Személyi eggyeſség a' Chriſtusban, le-tőttem ide fellyeb a' máſodik réſzben, Theſ. I. *& ſeq.*

Rővid ſzoval; Ti a' Chriſtus emberi termé-

természetinec mindenüt jelen létét, folytattyátoc az IGEnek meg-határozhatatlanságábul és mindenüt jelen létébül, ki fel-vötte magára az emberi természetet: igy minékünk-is miért nem volna szabados meg-mutatni és bizonyitani, a' *Nestorianismus*nak (kit némellyec rekedésekig kiáltanac) gyanuján kivül, az IGEnek el-válhatatlan és el-szakasztathatatlanságát a' fel-vött emberi természettül, azon meg-határozhatatlanságábul, és mindenüt jelen létébül. Nem lehet tehát egyenlövé tenni az Istenséget az emberséggel, mint Te az vétkes *hypotheſisbül* okoskodol, mert az Istenség az felvött emberi természetnec kivöllötte-is vagyon, s' azon emberi természetben-is benne vagyon, és személye szerint azzal eggyesülvén véle meg-marad. A' Személyi egygyesség-is peniglen nem bontya-el az emberi természetnec valóságát, sem azokat, kik azzal szükség képpen egyben vadnac köttetvén. Es igy mondatic az IGE embernec, az emberségnec az Istenséggel, nem valami helybéli *coexistentia*ja eggyüt létele által, *non cum loco, sed cum* λογω.

Ezt magyarázván, igazán, tanittyák

Theol. Luth. Gieſſens. Tom. 2. Diſp. 11. Theſ. 56 A' Chriſtus mint emberfůgvén a' kereſztfán Jeruſalemben, ſoha ackoron máſut nem volt emberſége ſzerént; mindazáltal a' ſzemélyi egygyeſſég, meg-maradot éppen mindenkoron; hogy az Ige egéſzen az ő egéſz tellyeſségével lakoznéc abban ſzemély ſzerént, minden más eg' éb teremtet állatokra valo tekintet nélkůl.

Obj. IV. *A' Chriſtusban lakozic az Iſtenségnec minden tellyeſsége teſt ßerént, Col. 2. 9. Azért az Chriſtus emberi terméſzetivel az mindenůt, jelen létel kőzőltetet.*

℞. (1.) A' fellyűl meg-jelentet *regula* ſzerént, a' ſzemélytűl nem lehet okoskodni a' terméſzetre. Az első ſzol a' Személyrűl, a' kővetkezés a' terméſzetrűl.

(2.) Az Iſtenségnec minden tellyeſſége a' Chriſtusban lakozic teſt ſzerint; az az: Mivel az Iſten ſok képpen mondatik jelen lenni a' teremtet állatoknál, mind az Angyálokat réſzeltetvén ſok formáju ajándékival, meg-mutattya az Apoſtol, hogy az Iſten, a' Chriſtus emberi terméſzetiben, mint egy hajlékban, kiváltképpen valo modon lakozic. Az Iſten az

ten az ő közönséges jelen létele szerént; mindeneknél jelen vagyon, hogy azokat tartsa és éltesse; a' Szentekben jelen vagyon, kiváltképpen valo kegyelme szerént, hogy azokat meg-szentellye, és a' kegyelemnec ajándékival gazdagicsa: de a' Christus emberi természetiben, nem csak illyen modoc szerént vagyon az Isten, sőt minden tellyesége az Istenségnek, azaz, az IGE, ki tökélletes és igaz Isten, abban lakozic test szerént, nem hogy az IGEnec test nélkül valo természete el-változnéc; mert változhatatlan: de mint hogy a' lételnec mogdya uj; sollehet meg-maradgyon azon természete a' meg-testesült IGEnek. Nincsen tehát itt semmi következés, mert ezen a' szó σωματικῶς, azt kel értenünc, hogy, *personalitèr*, személy szerént, azaz, személyi eggyeség, nem valami *assistentia* szerént, mint volt az Szent emberekben, ugy hogy a' fel-vévő, és abban lako IGE, és a' fel-vött természet, egy magában álló személy, és nem az Isteni Lélektül meg-erősittetet puszta ember légyen az, hanem Isten ember. Ezt magyarázza világossan *Augustinus*: *Az Isten az ő Istenségenec öröktül fogván valo személyében*

ben vötte, a' teſtnec idő ſzerént valo állattyát. Egy ſzoval azért, itt az Apoſtol láttatic czélozni a' frigy Ládára; megigirte vala Iſten hogy ott lakozic, és ott az Sidokat kegyeſſen meg-is halgattya: immár az Apoſtol mutogattya hogy mind a' Láda, s' mind a' kegyelemnec táblája ábrázolták a' Chriſtuſt, és hogy az ő Iſtenſége az ő emberi terméſzetiben, ſockal méltoságoſſabban lakozik, mint régen a' tornáczban, ki felől azt mondgya az Iſten: *Meg-ſzentelem a' gyűlekezetnec ſátorát, és lakozom az Izraël fiai között, Exod. 29.44.* Valamint hogy az Sidoknak Iſtentűl rendeltetet helyec vala, holot akarattyát meg-jelentette Iſten néki, és máſuvá nagy vétec nélkűl nem mehettenec; igy mi, kik nyilván tudgyuk, hogy a' Chriſtus teſtében lakozik az Iſtenſégnec minden tellyeſsége, nagy vétek nélkűl máſunnan nem tudakozhatunk az Iſtennec akarattya, és a' mi idveſségűnc felől.

Obj. V. *A' ki a' Szent Lélek árnyékozáſábúl fogantatott, az, embersége ſzerént mindeűt jelen vagyon. De a' Chriſtus,* Luc. I. 35. *Tehát* &c.

R. (1) Itt is a' Személytűl vagyon ballagás a' terméſzetre. (2) A'

(2) A' Szent Lélek árnyékozásából fogontatni, annyit tészen, mint ha mondaná az Angyal: Amaz tiszta, és Szent Lélek munkálkodic te benned, ugy hogy itt senki ne gondolhasson semmi tisztátalanságot, mert ez az Istennec tiszta Lelke Isteni erejét mutattya meg te benned és tégedet gyümölcsözővé tészen, férfi magnélkül, azt cselekedvén, hogy te belőled az Istennec Fia fel vegye az igaz emberi testet, hasonlatos lévén más emberekhez mindenekben, a' bűntül meg válva. *Bucerus.* Nincsen tehát innenis semmi következés.

VI. *A' ki az ő meg-alázásának állapottyában a' tengerẽ járt, az, emberségе szerént mindenütt jelen vagyon. De a' Christus, Azért* &c. Matth. 14. 25. Obj.

R. Itt eszünkben kell vennünc, ezekkel a' bizonyságockal KIRA'LY JAKAB azt probállya ugyan, hogy a' Christus nem puszta ember, a' ki nagy könnyen meg-engettetic, nem-is von senki véle ez iránt üstökön, de az ő *hypotheſiſse* szerint, érti ő az ember Christuson, a' Christus emberségét, kit mindenüt vall jelen lenni, de ő nem azt probállya szokot *Logica*jok szerént a' mit fel-tészen. Azonban

ban azért a' RIRALY Vram *Præceptori*, több egyéb *Lutheranus Theologusok*, e' meg-emlitet, s' emlitendő *Locusockal*, ugyan csak a' Christus emberi természetinek mindenütt jelen létét akarják állatni.

Azt mondgyuc azért; Ez az agyaskodás-is azon huron jár, kin a' felső. A' Christusnac csudái közzé számláltatic ez, hogy ő a' tengeren járt minden ezköznélkül, mert természet és rend szerént az nehéz test, a' folyo vizen ezköznélkül nem járhat. Onnan azért senki nem okoskodhatik, mint rend kivül valotul, rend szerént valora, hogy egyszer s' mind a' Christus teste láthato és láthatatlan, nehéz és nehézség-nélkül valo volna. Igy Josué idejében, jollehet a' Nap az égen csuda képpen meg-állot, de azzal a' meg állással, nem lőtt a' Napnac állattyában semmi változás, mivel ackoron-is forgó volt a' Nap, de csudaképpen meg-tartoztatot. Az Babyloniai kémenczében-is egető volt a' tüz de csudaképpen ugyan nem égetet. Innen mondgya *Hieronymus*: *Hogy nem a' természetnec meg-változása, hanem az Istennec minden hato ereje, mutatódgyéc meg itt, onnan tetszikki, mivel Péter el-kezdet vala merülni.*

VII.

VII. *A' Chriſtus ajto bé-zárva állot meg a' Tanitványok között. Azért emberſége ſzerént, mindenüt jelen vagyon, Joh. 20. 26.* Obj.

R. (1) Nézd meg miképpen magyarázza ezt a' Szent Irásbéli helyet *Nicolaus Hemmingius*, a' *Hafniai Academiá*nak nagy emlekezetü *Profeſſora*, azt kivánom KIRÁLY Vram.

(2) Mind egy kévében ſzorittattac ezek a' fogáſoc. Jakab igy kellene formálni e' paralogiſmuſt: A' ki ajto bé-zárva mégyen a' Tanitványokhoz, az, nem a' természetnec rendi ſzerént mégyen oda, de a' Chriſtus ajto bé zárva &c. Azért. Oka a' kövétkezéſnec ez, mert az Evangeliſta minek-utánna ezt a' Szent hiſtoriát meg emlitette volna, a' Chriſtuſnac a' házban valo bé-menetelirül, azt mondgya, *Joh. 20. 30.* Sok több jeleket-is cselekedett Jeſus. A' kik azért e' csudálatos bé-menetelbül akarjác probálni, a' Chriſtus teſténec mindenüt jelen létét illetlenül agyaskodnac, mert noha a' csudákban a' természetnec rendi, az Iſtennec hatalma ſzerént meg-változic, mindazáltal ſoha a' dolognac állattya, ſemmivé nem tétetic, mint fellyebb-is mondám.

Innen

Innen mondgya *Hilarius*: *Ha ki a Christus testének mindenűt jelen létét e tsudás bé-menetelből akarja probálni, szükségképpen a testnek valoságát, és állattyát semmivé teszi, az minden tsudáknak tulajdonságok ellen.* Viszsza fordithattyuc inkább az Ellen-vetést: Bément a' Christns ajtó bé zárolván a' Tanitványokhoz. Azért nem volt a' Christus teste mindenütt jelen. Ha ackor nem, most sem. Oka ez: mert itt egy helybűl más helybe valo menés jelentetic, mely tellyességessen ellenkezic a' mindenűt jelen létellel.

Ól. j. VIII. *Ha az alázatos állapatban a' Christus teste mindenűt lehetet jelen, annál inkább a' dicsőséges állapatban. De amaz igaz.* Azért &c.

R. Hogy Christus embersége szerint, azŏ alázatos állapattyában-is nem volt mindenűt jelen, meg-mutattam fellyeb az Ellen-vetésekre valo feleletekbűl, meg-mutattam *Feurborniusbul*; és az *Giessensis Theologica facultas* ki-adott irásábul: ha penig vakmerŏ képpen az *Sueviai Ubiquitarius*ockal ezek ellen, tŏbbek ellen-is, veti magát KIRALY JAKAB. űstŏkŏt vonván az *Hassiai* és *Saxoniai*

*xoniai Theologuſ*ŏckal, a' maga erdejét rombollya nyilván tudtára légyen. Tekints-meg *Joh. Binchiuſtis Melliſ. Th. Loc. 3. pag. 245.* Dicsŏſséges állapatyában-is azont vallyuc, hogy emberſége ſzerént mindenŭt jelen nincsen; ſŏt viſzſza vervén a' fortélyos fogáſt, mint hogy teſte meg-dicsŏitetet, nincsén teſte ſohul e' fŏldŏn, azt mondgyuc; hanem az égben, mely helye az ŏ dicsŏſségénec, kit nem kel ſemmiképpen le-vonni (mint ſzol az Apoſtol) ez ſiralommal tellyes fŏldre, és e' fŏldi, ſzegény, és erŏtelen betŭkre. Innen a' Szent Pál-is azt mondgya, hogy a' *Chriſtus el-változtattya a' mi alázatos teſtünket, hogy haſonlatos légyen az ŏ dicsŏŭlt teſtéhez:* de ugyan nem léſzen azért a' mi teſtünc mindenŭt jelen, noha haſonlatos léſzen ahoz, *Phil. 3. 21.* Avagy talám ebbŭl a' *hypotheſis*bŭl folytattya *VVolff Mamphraſius*, a' Szenteknek-is *Ubiquitaſsát* hozván elŏ *Brentius*bul, *Lib. de Cœna Dom. pag. 12. Hieronymuſ*nak *Tom. 3. adverſus vigilantium*, *fol. 55. b.* mondását, imez *Locuſ*nac alkalmatoſságával, *Apoc. 14. v. 4. libr. 2. Erotem. in fol. cap. 4. Edit. 1604.*

IX. *Le-*

IX. *Lehetséges az ő tőle, hogy emberſége ſzerint mindenűt jelen légyen.*

B. Eſzekben kellene venniek a' *Lutheranuſ*oknak ama' *regulát: Non eſt argumentandum ex omni potentia Dei, niſi antecedat ejus voluntas verbo revelata.* Jol tudgyuc hogy más akarni valamit; más cselekedhetni valamit. Nem kel okoskodni az Iſtennec mindenhatoságátul, hanem ha azt meg-előzi az Iſtennec az ő Igéjében ki-jelentetet akarattya: midőn penig az ő akarattya nyilván vagyon, mindeneſtűl fogván Iſtentelenſég kételkedni az ő hatalma felől, mert a' mi Iſtenűnc valamellyeket akár, megcselekéſzi, ugy dicsőiti Iſtenét a' Dávid, *Pſal. 115. 2.*

Avagy mutaſsátok-meg hogy akarja Iſten, a' Chriſtus emberi terméſzetinec mindenűt jelen létét, ha ugy cselekedhettek ottã mindgyárt kezűnket adgyuc: mert azt nem diſputállyuc, ha Iſten végben vihetié azt, az mit akar: de nyilván vagyon nálunc, hogy *potentia Dei non extenditur ad contradictoria.*

Obj. X. *A' ki minden egeknec felette ment, az nem ment teremtetet égben, és meghatározot helyben. De a' Chriſtus minden e-*

den egeknec felette ment. Azért nem ment meg-határozot helyben, Esa. 4. 10. Es következés képpen a' Christusnac emberi természete mindenůt vagyon.

R. Ez az agyaskodás származic a' Sz. Irásnak idegen értelemmel valo magyarazásábul: nem hogy segitene Titeket e' Ti igyetekben az Apostol szava, de inkább ellenetek vagyon: mert midőn azt mondgya hogy Christus fel ment, sockal fellyeb minden egeknél, azt onnan ki ně facsarhatod, hogy Christus teste szerint nem helyben, hanem mindenůt jelen légyen: hanem csak ezt, hogy Christus nincsen az ég alat: mert nyilván valo dolog ez, hogy Christus teste szerint ment minden egeknek felette, nem maratt e' földőn, s' az ég alat egy időben nincsen, hanem ha, egyben zavarod a' FELT s' az ALAT, ki lehetetlen. Midőn azért azt mondgya az Apostol: minden egeknél fellyeb ment, a' levegő és csillagos eget érti, mert azokban nem maratt, hanem mennyégben ment, hogy meg-jelennyék most Istennec előtte mi érettünc, *Heb. 9. v. 24.*

Itt azt mondgyác: *Hogy mindeneket bé-töltene. Azért embersége szerint* Ki-fogás.

mindenütt jelen vagyon.)(

℟. Szintén ollyan ez; A' Nap bé-tölt mindeneket, azért teste szerént: mondanál ugyan valamit, ha más egyéb modgyai-is nem találtathatnának a' bé-töltésnek; de holot annak más modgyai is vadnak, nagy illetlenség annac csak egy modgyárul concludálni, mely igazábban mondattathatnak más mód felől. Meg-engedem hogy a Christus bé-tölt mindeneket, de test szerint valo jelen lételével tagadom. Egy szoval.

Ollyan bé-töltést ért itt az Apostol, mely része az ő közben jároi tisztinec, és áll a' közönséges Anyaszentegyháznac oltalmazásában és igazgatásában, holot ez ige: *be-töltene*, jedzi a' Szent Lélek Isten ajándékinac bűségesseb ki-öntetését, mint volt az Ecclésiában a' Christusnak menyben meneteli előt, kit ugyan meg-is igért vala, *Joh. 14. 16.* Ide néz amaz jövendölés, *Joel 2. 28. 29.* Ezt a' bűséget mutogattyác imez bizonyitások, *Joh. 1. 16. Act. 2. v. 16. 17. 18. 33. Eph. 3. 19.* Ertetik azért itt az ő hathato ereje szerint valo jelen létel, nem amaz *Lutheranus substantialis propinquitas*; miképpen a' Nap mindeneknél

jelen

jelen vagyon, melegségével éltetvén mindeneket: igy Christus hathato ereje szerént mindenütt jelen vagyon, *Joh. 16. v. 7.* igazgatván mindeneket, és zabolázván ellenségeinket, mint az Apostol mindgyárt tanittya a' következendő versben: *Adot ő némellyeket Apostolokat, &c.* Avagy, mutassátok-meg, hogy a' test szerint valo jelen lét által valo bétöltés értetic ezen: *Mindeneket bé-tölteni.*

XI. *A' Christus az égenyben menetele után, meg-jelent Szent Pálnac; Azért testével mindenütt jelen vagyon,* *Actor. 23. 11. 1 Cor. 15. 8.* Obj.

R. (1.) Itt-is a' Személytül okoskodol helytelenül a' természetre.

(2.) Ha szintén a' Christus teste szerént jelent volna-is-meg Pálnac, abbul, hogy az egyszer avagy kétszer lött, igazan ki nem hozhatni, annak mindenkori és rend-szerint valo állapattyát. De hogy meg-ércsük éjjeli látás irattatik itt meg: a' látásokban peniglen és álmodozásokban, mivel hogy a' képzéllés szintén ugy afficialtatik, mint ha valoságos dolgok vitettetnének az érzékenységec eleiben, ugy-is irattatnak-le mindenec, mint ha

ugyan volta-képpen ugy lőttenec volna, noha nem. Igy *Actor. 16. 9.* Valamint a' Chriſtus az Ov Teſtamentumban gyakorta meg-jelent e' főldön; lévén arra akarattya-is ő néki, miért nem jelenhetet-meg e' főldön az ő Iſtensége ſzerént. Erre nézve, *Actor. 9. 3.* mint hogy Pál látta a' mennyei világoſságot, ki mint egy fénye volt a' Chriſtus Iſteni méltoságának, a' kit Pál látot; az okáért mondatik a' Chriſtuſt látni.

Nem halgathatom-el miképpen magyarázza ezt a' *Locuſt Lorinus Jeſuita*, mivel ez aránt ugyan kőcsönben-is élnek egy más fegyverével: *Meg-engedhető a' Carthuſianus értelme, hogy ez a' jelenés, Actor. 23. v. 11. csak látáſbéli lőtt légyen, midőn Pál alunnék, ugy hogy ſem Pál Apoſtol mindgyárt állatni hogy ő látta volna a' Chriſtuſt, és erősiteni akarván az ő fel-támadásanac igaſságát, avagy az Apoſtolságban egyebeckel haſonlo méltoságát, nem akart e' látáſbul erősséget venni; azoc ſem okoskodnac helyeſen, kik ebből a' jelenéſből állatni akarják, a' Chriſtuſt mind az háláadáſnak Sacramentumában, s' mind az égben lenni.*

XII.

XII. Probálni akarván még is KIRALY Obj.
JAKAB az *ubiquitaſt*, arrol emlekezic, *hogy Chriſtus mind az ő alázatos állapattyában. Luc. 4. v. 30 mind fel magaſztaltatásában, Luc 24. 31. láthatatlan volt teſte ſzerint. Es igy a' teſtül el-ſzakaſztathatica' láthatoság. A Sidok között által ment. Az Tanitványok elől el-viteter.*

R. Hogy ezek igy lőttenec, nem attul vagyon az, mint ha az láthatoság a' teſtül el-ſzakaſztathatot volna, de réſz ſzerént csudálatos el-vitetés; réſz ſzerint iſmét a' ſzemeknec meg-tartoztatáſok által, hogy őtet meg ne iſmérnék.

Csudálatos el-vitetés által; Philep Evangeliſta felől azt mondgya ſzent Lukács: Az Vrnak Lelke el-ragadá Philepet és többé nem látá őtet a' Komornyik, *Actor 8 39 Conf. 1. Reg. 18. v. 12. & 2. Reg. 2. 16.*

Szemeknek meg-tartoztatáſok által; Azt mondgya az Evangeliſta az Emausbá menők felől: *Az ő ſzemek meg-tartoztatnak vala, hogy őtet meg ne iſmérnék, Luc. 24. 16.* A ſzemeknec meg-tartoztatáſok nem kivántatot volna, ha Chriſtus az ő terméſzet ſzerént valo ábrázatyatul

tyátul külömbet vött volna fel. Igy, sem a' Syrusok Eliseust, és Samariát, *2. Reg. 6. 18. 19*; sem a' Sodomiták a' Loth házát nem ismérték-meg, *Gen. 19. v. 11.* nem azért mint ha azok közzül valamely láthatatlan lött volna; de hogy vaksággal meg-verettetvén azokat nem láttyác vala. Más azért lenni láthatatlannac egy általjában; minden másra valo tekintet nélkül; más lenni a' Tanitványoknac láthatatlannac, mert ez az utolso lött nem a' testnek természete, hanem a' hirtelenséggel valo el-menés által.

Ki-fogás. *A meg-dicsöült test meg nem láttathatik. De a' Christus teste ollyan. Okát adod az elsönec: Mert lelki testek, 1.Cor. 15. 44. Mert a' Napnál fényesebbek. Matth. 13. v. 43. Mert ollyak mint az Istennec Angyali, Matt. 22 30.*

R. A' *propositio*nak helytelenségét eléggé meg-mutattam fellyeb.

Hasonlók lészünc az Angyalokhoz, és lelki testeinc fognac lenni, de nem ugy mint Te *Brentius*sal állatod, *Recognit. pag. 305. 306*; nem-is változunk azért Angyalocká, nem-is szününk-meg hogy emberec ne lennénc: a' mint hogy az sem lészen, hogy igaz, láthato, tapasztalhato

talhato: és meg-határoztatot emberi teſteink ne lennének, hanem ha *Mamphraſiuſ*sal eggyűt Te-is gyámolitani fogod *Ubiquitatem Sanctorum.*

Nem hozom azt elő, hogy az Angyalok-is nincsenec mindenűt jelen, lévén azoknak meg határozot helyek, a' mint minden jozan itiletű *Philoſophuſ*ok tanittyác, és *Pneumatologuſ*ok. Innen vagyon, hogy Chriſtuſ-is akarván megbizonyitani az ő igaz emberi teſtének valoságát, hogy az nem valami tündéres teſt volna, fel-támadáſa után azt parancsollya az ő földi Tanitványinac, hogy azt lássák és tapogaſsác, *Luc. 24. v. 39.* Igy a' Moſesnec és Illyésnec dicsőſséges teſteik, az három Tanitványoktul megláttatánac, *Matth. 17. 2. 3.* Azt-is vedd eſzedben mit ércsen az Apoſtol, *1. Cor. 15. 44.* a' lelki teſten: Nem azt tanittya, mint ha a' teſt lélecké változnéc, de annak modgya, hogy a lelkes teſtűl megkűlömbőzteſſe, melynec tápláltatni kel étellel, itallal, orvoſsággal, álommal, *Apoc. 7. 16.* De a' lelki es meg-dicsőtetet teſt, azockal magát nem táplállya, mivel a' léleknec jelen létele elégséges léſzen nékiec az életre. Jollehet egyéb

hozzá való minémüségeketis nem rekeſztek-ki a' dicsöült teſtül, kikre nézve lelkinek méltán mondatic.

El-utoljára jöve ſzemem eleiben KIRÁLY Vram *Scheckius*nak igen emlékezetes *Lutheranus Theologus*nak ez fellyül meg irt dologrul valo teczéſe, kivel az egéſz *Suevia* el nem hitethette ennek az *Ubiquitas*nak, a' Chriſtus emberi terméſzetinec mindenüt jelen lételének *paradoxu*mát.

Igy ſzol azért, *in examine Diſputat. Schnepfianæ*: *A' ſzent Pál azt parancsollya mi nékünc, hogy azokat hidgyük, kik a' hittel egyben vethetök és meg egyezök. Mert az Iráſoknac igaſsága, minden hiendö dolgoknac mértéke és regulaja, arra-is int hogy azokat igazán haſogaſſuc, mindeneket meg-czirkállyunk és probállyunc, s' minden Lélekznek ne hidgyünc. Minek-okáért e' tévelygéſnek (Ubiquitaſnac) ſemmi modon hinni nem kell: mert nem csak ellenkezik a' kereſztyéni hittel, de még önnön magát meg-békélhetetlen ellenkezéſekben egyvelitvén el-rontya, és a' mint ſzokták mondani, magát tulajdon ſaját fegyverével meg-öli, és ſok reſzü hegyeivel ſér-*

vel sértegeti, ugy annyira, hogy annál képtelenebbet senki ki sem gondolhatna. De a' Személyi egygyességnec nem tudása a' Christusban, szülte minékünc ezmindenüt jelen lételnec csudás hazugságit; kik miat az Evangeliumi Ecclésiák állapattya ma, rettenetes veszedelemben forog, kit, többire senki sem veszen eszében. Ezeket a' keserü sorsokat nemzi peniglen, egyedül az Ubiquitas és oralitas.

Vgyan azon *Scheckius* más irásában az ellen azt mondgya, mint elő hozza *Hospinian. histor. sacr. part. 2. pag 361.* Nyilván négy *absurdumok* (képtelenségek) követic az *Ubiquitas*nac csudáját.

(1.) *Hogy az Isteni tulajdonságnac részeltetésével, az emberi természetnek tulajdonsága, sőt állattya a' teremtet állatnac semmivé tétetic. Mert minden teremtet állatnak tulajdonsága ez, hogy légyen valaholot: a' holot el-vész a' tulajdonság, el-vész ott a' természet-is. meg-foszttyac azért az ubiquitariusoc a' Christust emberi természetitül. és hogy az Istennec Fia emberré lött volna tagadgyák.*

(2.) *Hogy a' Christus emberségét va-*

losága szerént mondgyác mindenüt jelen lenni, quantitas, az az, széleſség, magaſság, és hoſzszuság nélkül, még penig hely nélkül. A quantitas, menyiség, eggyüt jár a' teſtel. Teſt penig az emberség. Tagadgyák azért a' teſtet teſtnek lenni, nem elégednek-meg azzal, hogy meg-foſztyác Chriſtuſt az ő emberſégétül, hanem meg-foſztyác még a' teſtét-is az ő coeſſentialis quantitásátul, és tulajdonságátul.

(3.) Tagadván a' Chriſtus teſtének állattyát és igaſságát, következik hogy heſt ſemmi ne légyen az Euchariſtiaban, Sacramentumban. Ugyan-is miképpen lehetne jelen, mely ſemmi képpen meg nem lehet. Quantitas (menyiség nélkül) peniglen nem lehet a' teſt valoságoſſan. Minek-okáért ez helytelen agyaskodáſsokkal, a' mit nagy fonnyen akarnac állatni, azt hivalkodván és bolondul elrontyác, tagadván a' teſtet teſtnec lenni, mely immár ſem az egben ne légyen, ſem mindenüt, ſem a' hálá-adáſnac Sacramentumában, avagy ſohul, avagy ha valaholot léſzen Utopiában léſzen.

(4.) Leg nagyob képtelenseg, mivel a' mindenüt jelen lévő teſtel, a' Chriſtus

ſem

sem szűlettethetet, sem szenyvedhetet, sem hogy az égben ment-fel a' közönséges keresztyényi hit szerént, meg nem állathatnyuc: sőt a' Szent Vacsorának imez igéi meg nem álhatnac, ezt mondván Christus: Ez az én testem, mely tiérettetic adatic. De az mindenűt jelen lévő test nem adattatot, nem-is adattathatot: mivel az, csak merő azon semmi, és költőt dolog.

Ezek a' *Scheckius* szavai.

Minek-előtte veled valo beszélgetésemnec vége lenne, KIRA'LY JAKAB Vram, nékem ugy teczenéc hogy igen jo volna, ha meg-emlekeznétec Régi hitetekre, vallástokra, és valloitokra, és elzetekben vennétek, avagy másockal-is eszekben vétetnétec, mely nagy közben-vetés légyen a' máji és Régi *Lutheranus*-ok között. En ennec a' mit mondoc mind meg-világositására, s' mind meg-bizonyitására citálom az *Augustana Confessiot* mindeneknec előtte, mely a' Christus emberségénec mindenűt jelen nem létét állattya és erősiti.

Mely *Augustana Confessio* igy kezdetic. *Augustana Confessio fidei, à D. Philippo Melanchtone, in ipsis scripta*

Comi-

Comitiis Imperii, Augustæ Vindelicorum habitis, Anno Domini 1530. ab Illustrissimis aliquot Germaniæ Principibus, ibi Carolo V. Imperatori exhibita fuit. postea in Latinam lingvam conversa, cujus variæ sunt & diversæ editiones, ut apparet ex editione Lipsiæ, anno 1563. Nam recognita, rursus exhibita fuit Ferdinando Imperatori, in Comitiis Imperii, anno 1558. & anno 1561. Illa verò editio, quæ VViteberga edita fuit, anno 1540. hic exhibetur.

Art. III

Art. III Ecclesiæ magno consensu apud nos docent, quòd Verbum, hoc est filius Dei, assumpserit humanam naturam in utero beatæ Mariæ Virginis, ut sint duæ naturæ divina & humana, in unitate personæ inseparabiliter conjunctæ, unus Christus, verè Deus, & verè homo, natus ex virgine Maria, verè passus, crucifixus, mortuus & sepultus, ut reconciliaret nobis Patrem, & hostia esset non tantùm pro culpa originis, sed etiam pro omnibus actualibus peccatis hominum. Idem descendit ad inferos, & verè resurrexit tertia die, deinde ascendit ad cœlos, ut sedeat ad dextram Patris, & perpetuò regnet & dominetur omnibus creaturis:

turis, sanctificet credentes in ipsum, missso in corda eorum Spiritu Sancto, & sanctificatis det vitam aternam. Idem Christus palam est rediturus, vt judicet vivos, & mortuos resuscitatos, juxta Symbolum Apostolorum.

Magyarul igy mondhattyuk:

Mi nálunc, nagy egyezéssel az Ecclesiák azt tanittyác, hogy az Ige, az az, Istennec Fia, fel-vötte az emberi természetet, a' boldog Szűz Máriánac méhében, hogy legyenec két természetec Istени és emberi, azokel-válhatatlan képpen egy egyesülvén az egy személyben, egy Christus, valoságossan Isten, és valoságossan ember, születtetvén a Szűz Máriától, valoságossan szenvedvén, keresztfára feszittetvén, meg-halván és el-temettetvén, hogy minékünc az Atyát meg-békéltetné, és áldozat lenne, nem csak az eredet szerint valo bünért, de még az embereknec minden cselekedetbéli bünökért-is. Azon Christus leszállot a' pokolra, és valoságossan fel-támatt harmad napon, annak-utánna felment mennyégben, hogy üllyön az Atyánac jobjára, és öröcké országollyon és uralkodgyon minden teremtet állatokon, és

meg-

meg-szentelné az ő benne hivőket, küldvén az ő szivekben a' Szent Lelket, és hogy a' meg-szenteltetteknec adgyon örök életet. Azon Christus, nyilván láthatoképpen el-jő, hogy meg-itilje az élőket, es az halálbul fel-támattakat, az mint vallyuc az Apostoli Credo szerint.

Kik lőttenec légyen, a' kik ezt a' *Confessiot approbálták* javallottác, meg-láthatni a' *Confessio*nak végén, mely illyen *Epilogus*sal rekesztetik-bé: *Hos articulo, supra scriptos voluimus exhibere juxta edictum C. M. in quibus Confessio nostra extaret, & eorum, qui apud nos docent doctrinæ summa cerneretur. Si quid in hâc Confessione desiderabitur, parati sumus latiorem informationem, Deo volente, JUXTA SCRIPTURAS exhibere.*

Magyarul igy esik:

E' felyűl meg irt *articulus*okat akartuk ki-adni a' Császári méltoságnac kiadot parancsolattya szerént, a' kikben tétetnek-le a' mi *Confessio*nk, és azoknac kik mi nálunc tanitanac láttatnék-meg summája tudományoknac. Ha valami kivántatik-meg e' *Confessio*ban, készec vagyunc, Isten akarattyábul bővebb oktatást

tást A' SZENTIRÁS szerént adni.

Cæsareæ Majest. V. Fideles & subditi.

Joannes dux Saxoniæ Elector.
Georgius Marchio Brandeburgens.
Ernestus dux Lüneburgensis.
Philippus Landgravius Hessorum.
Joannes Fridericus dux Saxoniæ.
Franciscus dux Lüneburgensis.
Volfangus Princeps ab Anhalt.
Senat⁹ Magistratusq; Nurnbergens.
Senatus Reutlingensis.

Tekincsük-meg a' *Helvetica Confessiot*-is, mely igy kezdetik: *Confessio & expositio simplex orthodoxæ fidei, & dogmatum Catholicorum synceræ religionis Christianæ, concorditèr ab Ecclesiæ Christi ministris, qui sunt in Helvetia, Tiguri, Bernæ, Scaphusii, Sangalli, Curiæ Rhetorum, & apud Confœderatos, Mylhusii item, & Biennæ, quibus adjunxerunt se & Genevensis Ecclesiæ Ministri, edita in hoc, ut universis testentur fidelibus, quod in unitate veræ & antiquæ Christi Ecclesiæ, perstent, neq; ulla nova aut erronea dogmata spargat, atque adeò etiam nihil consortii cum ullis sectis, aut hæresibus habeant: hoc demum*

num tempore vulgata, quid de ea æstimare piis omnibus liceat. Tiguri, excudebat Christophorus Troschoverus, Mense Martio, 1566. Sed Confessio Helvetica brevior. conscripta fuit, Anno Dom. 1536.

Art. XI. *Agnoscimus in uno atque eodem Domino nostro Jesu Christo, duas naturas vel Substantias divinam & humanam: & has ita dicimus conjunctas vel unitas esse, ut absorptæ, aut confusæ, aut immixtæ non sint: Sed salvis potius & permanentibus naturarum proprietatibus, in una persona, unitæ vel conjunctæ: ita ut unum Christum Dominum, non duos veneremur: unum inquam verum Deum & hominem, juxta divinam naturam Patri, juxta humanam verò nobis hominibus consubstantialem, & per omnia similem, excepto peccato, Heb. 4. Etenim ut Nestorianum dogma, ex uno Christo, duos faciens, & unionem personæ dissolvens, abominamur: ita Eutychetis & Monothelitarum vel Monophisycorum vesaniam, expungentem naturæ humanæ proprietatem execramur penitus. Ergò minimè docemus naturam in Christo divinam passam esse, aut Christum*

ſtum ſecundùm humanam naturam adhuc eſſe in hoc mundo, adeoque eſſe ubique. Et paulo poſt. Nam communicationem idiomatum, ex ſcripturis petitam, & ab univerſa vetuſtate in opponendis componendiſque ſcripturarum locis in ſpeciem pugnantibus, uſurpatam, religioſè & reverenter recipimus & uſurpamus.

Magyarul igy mondhattyuk:
Iſmérünk a' mi egy Urunkban a' Jeſus Chriſtuſban két erméſzeteket, Iſtenit és emberit: és ugy mondgyuk ezeket eggyesülni, hogy ſemmiképpen ezek el nem egyelitettenek, és egyben nem zavarodtanak: de meg-maradván éppen a' terméſzeteknek tulajdonsági, az egy ſzemélyben egyben foglaltattanak: ugy hogy egy Ur Chriſtuſt, nem kettőt tiſztelünk, egy igaz Iſtent mondom, és embert, ki Iſteni terméſzete ſzerént az Atyával egyenlő, emberi terméſzete ſzerént peniglen mi hozzánc emberekhez mindenekben haſonlatos, a' bűntől meg-válva Hebr. 4. Azért, a' miképpen azt a' tudományt, mint Neſtorianuſi eretnekséget, mely egy Chriſtuſbul kettőt állat, és az ſzemélyi eggyeſséget el bontya, utállyuc,

egy Eutychesnec, és Monothelitáknac avagy Monophysicusoknac bolondságokat, mely az emberi természetnec tulajdonságát el-törli, átok alá rekesztyük mindenestül fogván. Semmi képpen nem tanittyuk azért, hogy avagy a Christusnac Isteni természete szenyvedet volna, avagy hogy Christus, emberi természete szerint még e' földön, avagy mindenüt jelen volna. Es kevéssel alább. Mindazáltal nem tagadgyuc, hogy a

1. Cor. 2. V. 8. *Dicsőségnec Ura, a Pál Apostol szava szerént, mi érettünc meg nem feßitetet volna. Mert a' tulajdonságoknac közlését, mely az Iráßul vétetett, és minden Régi igaz Tanitóktul, a' Szent Iráßbéli némely külső ßinnel egy máßal ellenkező helyeknec le-csendeßiteßeért és igaz magyarázattyáért, tanitatot, kéreßtyénül és minden becsülettel veßßük.*

Allapodgyunk-meg itt, egy keveßé KIRALY Vram, és e' két *Confeßio*kat egyben vetvén gondolkodgyunc felőlök jo modgyával az Vrnac felelmében. Nyilván vagyon ez, hogy midőn 1536. eßztendőben, ßok, nagy, és boldog emlekezetű, tudos emberec, az *Helvetica Confeßionac* mind irásában s' mind peniglen

ki-adá-

ki-adásában, a' minémű formában ackor lehetet, munkálkodnának, alája irván annac mind az egész *Helvetica Ecclesiák*, az *Aroviai* ország gyülésébe, mely *celebra*ltatot, 1537 esztendőben, *mense Martio*. Vgyan onnan azon *Confessio VVitebergaban* küldetet, *Capito* és *Bucerus* által, kik bizonyságot tötteneca' felől, hogy az, teczet a' *VVitebergai Theologus*oknak, teczetlok és méltoságos Fejedelmeknec, s' nagy Vri Rendeknec. A' mint ezekrül mind bizonyságot tészneca' *Lutherus* levelei, kiket irt az *Helvetius*oknac. *Hoornbeeck sum. cont. pag.* 547. Ezen *Confessiot* javallottanac az *Angliai*, *Scotiai*, *Galliai*, és *Belgiomi Ecclesiak*; és nagy sok Lengyel, Magyar, és Német *Ecclesiak*.

Az *Helvetica Confessio*ban penig hire-is nincsen a' Christus emberségeszerént valo mindenüt jelen léténec, sőt fontos beszédeckel az ellen tanit: igy az *Augustana Confessio*bā-is (honnā ugyan akartok-is neveztetni) még csak nyomát sem látryuc, a' Christus embersége szerént valo mindenüt jelen léténec, mely *Confessio*nak fő ezközе vala a' boldog emlekezetü *Melanthon*, mint meg-tet-

czik ennek igaszága a' *Lutherus* és *Peucerus* leveleibűl, kik közönségessé tétettenek *Vviteberga*ban *Caspar Peucerus* által, 1570 esztendőben. Minémő itilettel-is lőt légyen *Lutherus Melanthon* felől (bátor meg-tanulta volna azt *Doctor Luther*-től, *Hutterus* Tanitvány, mint emlitém) meg-teczik, *lib. 1. epist. pag. 197.* ugy' mint, kinek teczése nélkül nem nyult semmi derekas dologhoz, ki felől ezt-is irja *Lutherus*: *Minden én tanitásimban leg nagyobra becsűllöm a' Philippus értelmét, a kinek itileti és teczése nagyob én előttem, mint sok ezer Ecciusoké. Nem-is szégyenlem, ámbár akar mi dagályos titulusockal disszeskedgyen Eccius, ha az én értelmemtől külömbőz ennec a' Grammatistának (mivel csuf képpen annac hitta Philippust Eccius) értelme, ő mellé állani, és véle eggyet érteni, kit gyakorta meg-is cselekedtem, és naponként cselekeszem-is, azért a' nagy ajándekért, kit Isten ez romlando edényben (ámbár utálatos légyen Eccius előt) bőséges áldásábul öntőt.*

Mviel hogy azért az *Augustana Confessio* a' Christus embersége szerént valo minde-

mindenűt létele felől nem tanit, talám erre nézve mondgya *Leonarthus Hutterus*, de *Origin. lib. Concord. adverſus Hoſpinian. cap.* 4. ő ſzavai ezek: *Philippus Melanthon, a' meg-iſmért igaſſágtul el-hajlot, a' Lutherus halála után, és a' Calvinianuſoc réſzére állot.*

Boldog emlekezetű ember! kinek dicsireted vagyon az Anyaſzentegyházban el-fogyás nélkűl, és kinek neved az életnek könyvében bé-irván vagyon, s immár réſz ſzerént meg-is dicsőitettél, ezt érdemlettedé Te a' te Tanitványidtul, hogy hiredet, és emlekezetedet igy czégéreſicsék? Talám ſemmit ſem munkálkodtál te az Vr ſzőlőjében? talám mind alább valo voltál te *Brentiuſnál*, *Smidelinuſnál*, a' *Tubingai* haſzontalan dicsőſéget vadáſzo *Cancellariuſnal*? *ſcilicet.* Nem illyen becsülettel illeti őtet *Lutherus*, mint fellyeb-is mondám, ki munkáinak *præfatio*jában *Philippuſt*, ő véle eggyűt munkálkodo társának mondgya lenni, igy ſzolván még-is ő felőle: *Mit vit végben az Ur Iſten az ember Philippus által, nem csak a' külső tudományokban, de még a' Theologiában-is, elég gé bizonyittyác ezt az ő iráſi, ám-*

bár dühösködgyön a' Sátán, és annak minden tagjai. De a' máiak ezeket nem gondolván, el-foglalt itiletec-szerint, néha *duplex*, néha *triplex Philippust*-is alkutnak; némellyec ismét *inter Philippum privatum & publicum*, külömbséget tésznek.

Mivel azért a' Christus emberségeszerént valo mindenüt jelen létének csudája, az *Augustana Confessio*ban nem találtathatic, s' több egyéb, irtozást érdemlő *paradoxum*ock-is; azokra nézve lőtt az, hogy gyakorta a' mi Doctorink-is, nem vonogatták magokat attul, hogy az *Augustana Confessio* alá ne irnának. Sőt némellyek közzülők ugyan *Commentariusok*at, és *Exegesis*eket-is irtanac, nem haszon nélkül valokat reá. *Zanchius* midőn *Argentoratum*ban volna, akarván őtet hellyében állatni az Elő-járok *Caspar Hedio*nak, azt kivánnyác vala tűle alá a irna az *Augustana Confessio*nak, kit meg is cselekedet illyen *condicio*val: *modò orthodoxè intelligatur.* Igy *Petrus Martyr*, ki-jővén *Angliabul*, és *Argentina*ban elébbeni helyében állattatván, alá irt az *Augustana Confessio*nak, ezt mondván: *Confessionem Augu-*

Augustanam, & alias, quæ ab ea non discrepant, si rectè atque commodè intelligantur, se libenter amplecti, profiteri, ac si opus fuerit velle pro viribus tueri; azaz: *Az Augustana Confessiot, és több egyéb Confessiokat-is, kik azzal nem ellenkeznec, ha igazán és helyesen értetnek, én örömest vallom, és ha kivántatik, tehetségem szerint oltalmazomis.* Ezen szerint *Andreas Hyperius* annak alája irt ily formán. *Andreas Hyperius in Summa negotii consentit.* Lásd. *Joan. Hoornb. Summ. Controv. lib. 9.*

Nem tapasztallyuc a' Christus emberségénec mindenütt jelen létét több *Confessiok*ban-is.

A' Gallicana *Confessio*, melynek titulusa ez: *Gallicarum Ecclesiarum Confessio fidei Carolo IX Regi, Anno 1561. exhibita. In Latinum conversa, Anno Domini, 1566. ut omnino constet eas puram Evangelii Domini nostri Jesu Christi doctrinam amplecti*, igy tanit: *Credimus in una, eademque persona, quæ est Jesus Christus, verè & inseparabiliter duas illas naturas sic esse coniunctas, ut etiam sint unitæ: manente tamen unaquaque illarum naturarum in* Art. xv.

sua distincta proprietate, ita vt quemadmodum in ista conjunctione, Divina Verbi natura proprietates suas retinens, manſit increata, infinita, & omnia replens: ſic etiam natura humana manſerit manſuraque ſit in æternum, finita, ſuam illam naturalem formam, dimenſionem, atque adeò proprietatem habens, cui nimirum veritatem humanæ naturæ non ademerit reſurrectio, & glorificatio, ſivè aſſumptio ad dexteram Patris. Itaque ſic Chriſtum conſideramus in ſua Deitate, vt ipſum ſua Humanitate non ſpoliemus, Matth. 1. 23, Luc. 1. 35 Joh. 2. 14. 1. Tim. 2. 5 & 3. 16. Luc. 24. 38 Rom. 1. 4. Phil. 2. 9.

Az *Anglica Confeſsio*, melynek *titulusa* ez: *Anglica Confeſsio fidei, quæ extat in Apologia Eccleſiæ Anglicanæ inter opera magni Theologi Johannis Juelli Epiſcopi Sariſburienſis, edita anno Dominis 1562.* igy tanit: *Credimus Jeſum Chriſtum, Filium unicum æterni Patris, noſtra cauſa eſſe mortuum, ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, tertiâ die vi divina radiiſſe ad vitam; & reſurexiſſe, poſt quadraginta dies ſpectantibus diſcipulis, aſcendiſſe in cœlum, vt imple-*

Artic. II. & IV.

impleret omnia: & corpus illud ipsum, in quo natus, in quo versatus in quo ludibrio habitus, in quo gravissimos cruciat⁹, & dirũ genus mortis passus fuerat, in quo resurexerat, in quo ascenderat ad Patris dexteram, supra omnem principatum & potestatem, & virtutem, & Dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro, in Majestate & Gloria collocasse: ibi eum nunc sedere, & sessurum esse, donec omnia perficiantur. Et quamvis majestas & divinitas Christi ubique diffusa sit, tamen corpus ejus, ut Augustinus ajt, in uno loco esse oportere: Christum copori suo Majestatem dedisse, naturam tamen corporis non ademisse: neque ita asserendum esse Christum Deum, ut eum negemus esse hominem. Utque ajt martyr Vigilius: Christum humana sua natura nos reliquisse: divinitate autem non reliquisse: eumque, cùm absit à nobis per formam servi, tamen semper esse nobiscum per formam Dei.

A Scoticana Confessio igy tanit: Cum plenitudo temporis advenit: Deus Filium suum, æternam suam prudentiam, sub- Art. VI.

stantiam gloriæ suæ, in mundum misit, qui naturam humanam ex substantia fœminæ assumpsit, nempe ex virgine, idque per operationem Spirit Sancti. Sicque natum est justum illud Davidis Semen, Angelus magni consilii Dei, ipse Messias promissus, quem nos agnoscimus & confitemur Emmanuelem, verum Deum & veri hominem, duabus naturis unitis & conjunctis, in unam personam, quâ Confessione nostra damnamus damnibiles & pestilentes hæreses Arrii, Marcionis, Eutycheris, Nestorii, & aliorum, qui vel negarunt æternam ejus Deitatem, aut veritatem humanæ naturæ, vel qui eas confuderunt, aut divisérunt, Gal. 4. 4. Luc. 2. 6.

A' Belgica Confessio, melynec titulusa ez: Confessio Belgica verè Christiana, divinæ doctrinæ, & salutis animarum
Art. XIX doctrinam continens, igy tanit: Credimus personam Filii conjunctam atque unitam fuisse inseparabilitèr cum humana natura, ita ut non sint duo Filii Dei, nec duæ personæ, sed duæ naturæ in unica persona conjunctæ, quarum utraque proprietates suas retineat, adeò ut sicut divina natura increata semper, & absque ini-

que initio dierum, sinè vitæ fine remansit, cœlumque & terram implens: sic humana natura proprietates suas non amiserit, sed creatura remanserit, initium dierum, & finitam naturam habens. Omnia enim illa, quæ vero corpori conveniunt retinuit, & quamvis illi immortalitatem resurrectione suâ dederit, veritatem tamen huamanæ naturæ illi neque ademit, neque commutavit. Salus enim & resurrectio nostra, à veritate corporis ipsius dependet Cæterum, duæ istæ naturæ, ita sunt simul unitæ, & conjunctæ in unam personam, ut ne morte quidem ipsius separari potuerint, quod igitur patri suo moriendo commendavit, id verè erat Spiritus humanus, a corpore ipsius egrediens: at interim divina natura semper humanæ (etiam in sepulchro jacenti) conjuncta remansit: adeò ut Deitas ipsa, non minus in ipso tunc fuerit, quam cum adhuc infans esset, etsi exiguum ad tempus non exereret. Quapropter confitemur ipsum verum Deum, & verum hominem esse: verum quidem Deum, ut mortem potentiâ suâ vinceret: & verum hominem, ut in carnis sui infirmitate pro nobis mortem obiret.

Tekincs-

Tekincs-meg a' Wittenbergai *Confessiot*-is, melynek *titulusa* ez: *Confessio piæ doctrinæ, quæ nomine Illustrissimi Principis, ac Domini, D. Christophori Ducis V Vittembergensis, ac Comitis Montis Belligardi, per Legatos ejus, die 24. Mensis Januarii, 1552. Congregationi Tridentini Concilii proposita est. Excusa Francofurti, Apud Petrum Brubachium, Anno 1561.*

Art. II.
Art. II.

Tekincs-meg a' Négy Városoknak-is *Confessio*jokat, melynek *titulusa* ez: *Confessio quatuor Civitatum, Argentorati, Constantiæ, Memmingæ, & Lindaviæ, qua Sacratissimæ Cæsareæ Majestati, fidem suam in Comitiis Augustanis exposuerunt: Credimus Servatorem nostrum Jesum Christum, eundem verum Deum, etiam verum hominem factum, naturis quidem impermixtis, at ita in eadem persona unitis, ut [illegible] omnia Secula nunquam rursus solvantur. Et quæ sequuntur.*

Hol, és mellyik *Confessio*bã találod immár fel JAKAB Vram, a' Christus emberi természetinek mindenütt jelen-létét? mellyikbül lelkesited meg ezt a' *prætensa Ubiquitast*? De itt valaki kérdhetné.

Honnan.

Honnan, és micsoda alkamatossággal kapot tehát lábra az *Ubiquitas*nak csudája, ha annak, sem az *Augustana*, sem a' több egyéb *Confessio*kban, még csak hire, és nyoma sem találtathatik, holott még az Melánthon halála után sok idővel is, mind a' Wittenbergai s' mind peniglé a' Lipsiai *Theologus*ok *simpliciter* s' egyátaliyában meg vetették azt a' tétovázó tudományt, mely a' Christus emberi természetinek mindenütt jelen létét, igyekezte támogatni?

R. Midőn ezek a' Wittenbergai és Lipsiai *Theologus*ok, vévén immár az igaz tudományt Melanthon *Præceptor*oktúl, a' hitnek főfő ágait ugy-mint: a' Christusban valo két természeteket, Személyi egygyeséget, és a' természeteknek sajat tulajdonságit éppen és igazán tanitanák az *Augustana Confessio* szerént, és a' Christusnak menyben menését, méltoságát, dicsőségét, és emberi természete szerént mindenütt jelen nem létét, nyilván és minden *sophistica*llás kivül magyaráznak, és keresztyéni értelmeket szép rendel *Catechesis*ben foglalnák, *Anno 1571.* Nem tetczék ez a' szép békeség azoknak, kik immár akkoron alattomban készitik

vala ön-

valaönnön magokat a' viaskodáſra, *Pſal. 120.7. Ena' békeſséget ſzeretem: de midőn énſzollok, ők viadalhoz készülnek*; mivel az mint *Hutterus* irja: *Calviniſmuſsal* volt tellyes az a' *Catechheſis*, kit azok a' *Theologuſok* ki-bocsáttanak volt Dreſdai *Conventus*ban. *Vide Hutterum, de Orig. lib. Concord. cap. 4. adverſus Hoſpinianum*. Midőn mondom, ez nem tetczenék az *Ubiquitiſtak*nak *Flacianuſok*nak, eget földet egyben akarván zürni zavarni, mind addig nyughatalankodának, miglen más *Conventus*ban, mind a' Dreſdai *conſenſuſt* ſemmiſsé nem tévék; mind a' Wittenbergai, s' mind a' Lipſiai *Theologus*okon boſzſzujokat nem állák; Melanthon Iráſit, mint *Calviniſmusi* virágokkal tellyeſt, *Hutterus* ſzava d. l. el nem nyomák, és más, ő tőlők kóholt formát, kötének az Eccléſiákra és Scholákra.

Mely dolognak okáért *Conventus* lőn két izben Torgában, eggyik, 1574; máſik 1576 eſzendőkben. Holott a' jövendő elő menetelért meg-is egygyezének az *Ubiquitiſtak* és *Flacianuſok*. Ismét következendő eſztendőben, 1577, *in Cœnobio Bergenſi* lőn *Conventuſok*, holott

holot minden akarattyokat és ſziveknec kivánságát, végben vivék, koholván a mazigaſság nélkül valo békeſséget, melyet ki adánac *in Formula Concordiæ*, melyben többi között a' Chriſtus emberſégenec mindenüt jelen létét, *canon*ban tövék; és *Melanthon*nak *authoritaſsát* a' gyepüre veték; és ecképpen kárhoztattác a' jozanabb értelmüeket, a' mint megtetſzic (hogy közel valo példát hozzac elö) a' ſzegény *Pilcius* Gáſpár *Apologia*jábul, ki Szepes Vármegyében Márkuſfalvi Tanito-is volt, 1591-ben, kit eléggé üldözénec kergeténec az ö vádoloi, *Martinus VVagnerus*, *Jacobus VVagnerus*, *Miniſtri Eccleſiæ Bartphenſ.* Mely *Pilciuſ*nak még csak ſzavát ſem akarják vala hallani a' *Brentianuſ*ok, midön rendeſen magát mentegetni akarná az *Auguſtana Confeſsio*val. *Vide Epiſtolam Dedicatoriam ejus, ad quinque Liberarum Civitatum Scepuſiacarum Judices & Senatores.* Sőt azon *Concordiſt*ák tört vetvén ſokak eleiben, erö hatalommal kénſzeritenec vala mindeneket, főképpen a' *VVittenbergai Theologuſ*okat, hogy az tülöc talált *Formula*nak alája irnának, kik midön cselekedni

nem

nem akarnác, *urgeal*ván a' *Dresdai Conventus*ban valo szép eggyezést és az *Augustana Confessiot*, mint az övéknél jobbat és igazabbat, semmit sem vigyázának helyes és igaz beszédekre, hanem hatalmasbak lévén amazoknál, (de külső hatalommal) meg-fogattatának, és *Torgabul Lipsiab*n küldetének mint foglyok: *Casp[illegible]uciger*, *Henricus Mollerus*, *Christophorus Pezelius*, *Fridericus Videbramus*. Mely nem *Concordia* hanem inkább *Discordia liber*, hogy közönségessé ne tétetnéc, *protestáltanac* az ellen nagy sokan még az *Augustana Confessiõ* lévők-is, *anno 1580* sőkép pen a' méltosagos Fejedelmec, és sok Herczegek. Sőt a' *Daniai* Király, *Librum Concordiæ*, meg nem engedte Országában bé-vitetni, és midőn a' *Saxoniai Elector* Felesége egygyet nagy czifrát küldőt volna néki, attyafia levén [illegible]t el nem yőtte, hanem a tüzben vettette.

Igy azért a' Királyi székben helyheztettéc a' *Ubiquitást*, fő *fabricatora* lévén annak a' *Discors Concordia*nak *Jacobus Andreas*, mellé vőn egy néhány szája izint valo *Theologus*okat: *Henricum Salmuth*, *Paulum Crellium*, *V Volfgangum*

gum Harderum, Danielem Gresserum, Nicolaum Jagenteufel, Petrum Glaserum, kiknek még csak emlekezetek-is nincsen tőbbire; nem halván meg tőb, nagy, és ért itiletű *Theologus*okat. Anno 1576. die 12. Maji, *in Cœnobio Bergensi*.

Immár végezetre, hogy vége légyen mind ennek. *Georgius Calixtus*, a' Christus emberi terméſzete ſzerint valo mindenűt jelen léténec *dogma*ját, mondgya *in judicio ſuo*, *pag.* 54. Szerencsétlen harcznac, mely elsőben kezdetet *a Jacobo Stapulenſi*, kit *Lutherus* néha a' *Diſputation*ak *fervor*ában ragadott, *Zuinglius* ellen, kit annak-utánna elhagyot; de utoljára *Johannes Brentius* és *Jacobus Adreas*, oly igen meg-elevenitettenec, hogy a' mint *Calixtus* irja, ſoha ezek addig nem nyugottanac, mig azt, tudni-illik az *ubiquitaſt*, avagy el nem ...tették némellyeckel, avagy erővel-is nem *obtrud*áltác De mindazáltal nem hitettettéc azt el mindeneckel, kik az *Auguſtana Confeſsiot* kővetic, avagy a' kik *Lutheranus*oknak neveztetnec, a' *Danus*ockal nem, az *Holſatus*ockal nem, a' *Norimberga*iackal nem, az *Helmſtadienſis*eckel nem, és tőbbeckel-is nagy

ſokaekal. Mert ma az *ubiquitáſt* csak valamely réſze vallya azoknac, kik *Lutheranuſ*oknac mondatnac; ellene vadnac penig a' Chriſtus embersége ſzerint valo mindenütt jelen léténec tudományánac, ſok kereſztyénec ez egéſz földön, ugymnit: A' Napkeletiec, Görögöc, Pápiſtác, és Calviniaſoc. Nem-is oknélkül irja amaz nagy [illegible]ü Férfiu *M. Antonius de Dominis, lib. 7. cap. 11. num. 5.* Hogy, a' Chriſtus emberi terméſzetinek mindenütt jelen létele, ſokkal képtelenebb és ſzörnyübb mint az *tranſubſtantiatio*, és mint inkáb lehetetlenebbet meg veti azt mindenkoron, minden jo *Theologus* és meg-pöki; a' ki peniglen azt állattya, az, ſem nem jo *Philoſophus*, ſem nem jo *Theologus*.

Eddig *Calixtus Lutheranus*.

Vgyan-is ki ne irtoznék attul, mint ollyan ſzörnyü csudátul, kirül *Br[illegible]us in Colloq. Quedelburg*, azt mondotta *Heſſhuſiuſnac*: *A' Chriſtuſnak azon teſte, azon időben Rómában és Athenásban jelen volt láthatatlan képpen, midőn a' kereſztfán függ gőt.* Azon *ubiquitaſnak* másik Apoſtoia *Jacobus Andreas, ad Lādgravium Haſsiæ V Vilhelmū, anno 1579*

midőn

midőn igen siettetné hogy amaz *Discors Concordia*nak alaja irna, azt irja: *Christus in adscensione sua, ne pilo quidem à terra recessit.* azaz: *A Christus az ő mennyégben való fel-menésében, csak egy haj szalnival sem távozot-el a' földről.* Azért, egyenesen ki jő immár mind ezekből, hogy valakic ma az *ubiquitást*, avagy a' Christus embersége szerint való mindenüt jelen létét tarafarázni és támogatni akarják; azok nem igaz *Lutheranus*ok, nem igaz *Augustanus*ok, nem igaz *Evangelicus*ok; hanem *Pseudo-Lutheranus*ok, *Brentianus*ok, és *Jocobandrianus*ok.

Az örőcké való Királynac, halhatatlannak, egyedül bőlcs Istennec tisztesség, és dicsőség, mind örőckön örőcké, Ámen, 1. Tim. 1. 17.

VEGE.

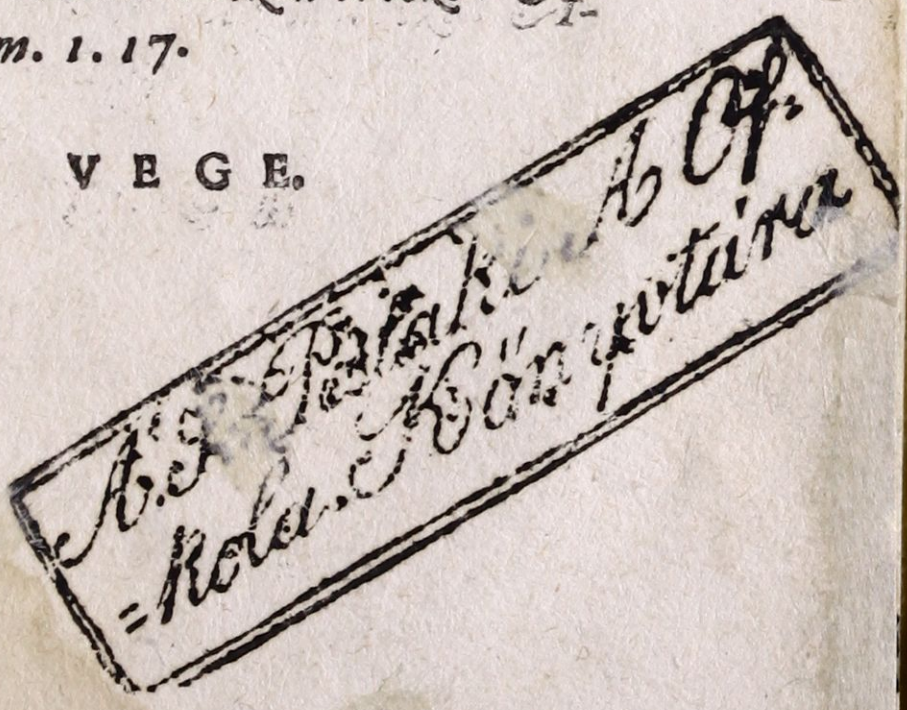

ſokaekal. Mert ma az *ubiquitáſt* csak valamely réſze vallya azoknac, kik *Lutheranuſ*oknac mondatnac; ellene vadnac penig a' Chriſtus embersége ſzerint valo mindenűt jelen léténec tudományánac, ſok kereſztyénec ez egéſz fŏldŏn, ugymnit: A' Napkeletiec, Gŏrŏgŏc, Pápiſtác, és Calviniaſoc. Nem-is oknélkűl irja amaz nagy [illegible]tű Férfiu *M. Antonius de Dominis, lib. 7. cap. 11. num. 5.* Hogy, a' Chriſtus emberi terméſzetinek mindenűt jelen létele, ſokkal képtelenebb és ſzŏrnyűbb mint az *tranſubſtantiatio*, és mint inkáb lehetetlenebbet meg veti azt mindenkoron, minden jo *Theologus* és meg-pŏki; a' ki penigien azt állattya, az, ſem nem jo *Philoſophus*, ſem nem jo *Theologus*.

Eddig *Calixtus Lutheranus*.

Vgyan-is ki ne irtoznék attul, mint ollyan ſzŏrnyű csudátul, kirűl *Br[illegible]us in Colloq. Quedelburg*, azt mondotta *Heſshuſiuſnac*: *A' Chriſtuſnak azon teſte, azon idŏben Romában és Athenásban jelen volt láthatatlan képpen, midŏn a' kereſztfán függŏt.* Azon *ubiquitaſnak* máſik Apoſtoia *Jacobus Adreas, ad Lādgravium Haſsiæ V Vilhelmū, anno 1579*

midŏn

Inches
Centimetres
TIFFEN® Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Non de ponte cadit qui cum
sapientia vadit.

Disce mori mundo vivere
disce Deo.

Stephanus Debreczenyi

RMK I. 969

M. 218.

Országos Széchényi Könyvtár
"SOROS"
Könyvrestauráló Műhely
Tóbi Klára